

1 1991n Euskal Herriko I. Soziolinguistikazko Inkesta egin zen eta emaitzak *Euskararen jarraipena. La Continuidad del Euskera. La Continuité de la Langue Basque* lanean argitaratu ziren.

1996an egin zen Euskal Herriko II. Soziolinguistikazko Inkestan, 1991n lehenengo inkestan egin zen moduan, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailordetza, Nafarroako Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusia eta Iparraldeko Euskal Kultur Erakundea elkarlanean aritu dira ikerketaren fase desberdinetan, hau da, galdesortak diseinatu, prestatu eta lurralde bakoitzari egokitzerakoan, lagin finkapenean, datu-bilketan eta txostenen idazketan.

Oraingoan ere, Montrealeko Université de Québeceko R. Bourhis jaunaren aholkularitza eta ekarpenak balio handikoak izan dira.

Euskal Herriko II. Soziolinguistikazko Inkestaren helburuak honakoak izan dira:

- Euskal Herriaren gaur egungo egoera soziolinguiskoaren azterketa sakona egitea, ondoko gaiei buruz dagoen informazioa egiaztatzeko: hizkuntza-gaitasunaren bilakaera; euskararen erabilera etxean, familiarik kanpoko gertuko komunitatean, lanean eta eremurik formalenetan; aldi berean, euskararen erabilera sustatzeko hartu beharreko neurriei buruz biztanleriaren interes eta jarreretan sakontzea; familia bidezko transmisioari buruzko diagnosis egitea eta euskaldun berrien erakarpina eta hizkuntza-jokabidea aztertzea.

- Maila ezberdinetan informazioa lortzea, hala nola:
- Maila sinkronikoan: hizkuntzaren gaur egungo egoera ezagutzea. Iparraldean ezinbestekoa da, erroldetan ez baita gaia kontuan hartzen.
- Maila diakronikoan: maila bereko informazioan oinarrituta, hizkuntzaren bilakaera ezagutzea, 1991ko I. Soziolinguistikazko Inkestako datuekin alderatuz.

Emaitzei dagokienez, Lapurdin, Nafarroa Beherean eta Zuberoan euskaldunen kopuruak etengabe behera egin duela erakusten dute. Hala eta guztiz ere, populazioaren zati handi batek azaldu duen aldeko jarrera eta interes erreala kontuan izanik, azpimarratu behar dugu hizkuntza-plangintzaren alorrean erabaki kementsuak hartu behar direla euskararen galera eragotzi nahi badugu.

Iparraldeko laginaren diseinuaz eta prestakuntzaz Institut National de la Statistique et des Études Économiques (INSEE) erakundea arduratu da. Bestalde, Euskal Kultur Erakundeak egin du landa-lana.

Informazio-bilketa 1996ko urtarrila eta apirila bitartean egin da. Inkestatu bakoitzari telefono bidez eta egituratutako galdesorta erabiliz egin zaio inkesta.

15 urtetik gorako biztanleei zuzendutako laginak 1.400 inkesta bildu ditu: B·A·Men 392 inkesta, Lapurdiko barnealdean 508 inkesta eta Nafarroa Beherea eta Zuberoan 500.

Zonalde bakoitzean 15 urtetik gorako biztanleriari proiektatu zaizkio emaitzak, 1990eko zentsuan jasotako datuetan oinarrituta. Gainera, zonalde bakoitzeko emaitzak ponderatu egin dira, 15 urtetik gorako biztanleriaren banaketa sexuaren, adinaren eta jarduera-adarraren arabera.

Iparraldean, inkestak zein etxebizitzatan egin behar diren erabakitzeke, etapa bakarreko laginketa geruzatua erabili da. Etxebizitza bakoitzean, norbanakoen aukeraketa ausazkoa izan da.

Iparraldeko lagin osoaren laginketa-errorea $\pm 2,9$ koa da %95,5eko konfiantza-mailarako eta $p=q=\%50$. Konfiantza-maila bererako, zonaldekako laginketa-erroreak honako hauek dira: $\pm 5,0$ koa B·A·Men, $\pm 4,4$ koa Lapurdiko barnealdean eta $\pm 4,4$ koa Nafarroa Beherea eta Zuberoan.

1 HIZKUNTZA-GAITASUNA

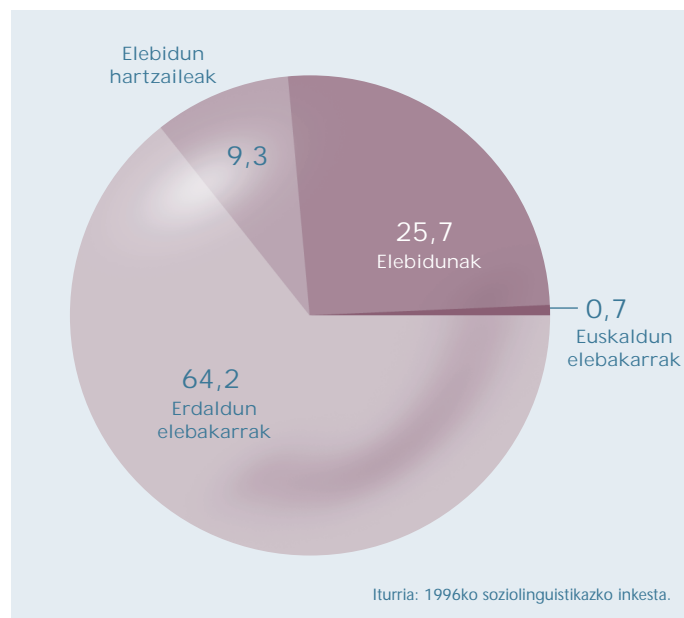
1 Biztanleria hizkuntza-gaitasunaren arabera

Iparraldeko biztanle guztien arteko lautik bat (%25,7) elebiduna da, hamarretik bat (%9,3) elebidun hartzailea, eta hirutik bi (%64,2) erdaldun elebakarra

Iparraldean kontaktuan dauden bi hizkuntzetako bakoitzean, hots, euskaraz eta frantsesez, hiritarrek daukaten hizkuntza-gaitasunaren arabera, lau talde bereizi behar dira:

- **Euskaldun elebakarrak:** “ongi” hitz egiten dute euskaraz, eta frantsesez ez dute “ongi” hitz egiten. 15 urtetik gorakoan artean %0,7 baino ez dira, hots, 1.500 lagun, gutxi gorabehera.
- **Elebidunak:** “ongi” edo “nahikoa ongi” moldatzen dira euskaraz eta frantsesez. Talde honetakoak biztanleriaren laurdena inguru dira (%25,7), hots, 54.700 pertsona inguru.

HIZKUNTZA-GAITASUNA. IPARRALDEA (%)

- **Elebidun hartzaileak:** euskaraz “zertxobait” dakite, edo, hitz egin ez arren, “ongi” edo “nahikoa ongi” ulertzen edo irakurtzen dute. Biztanleriaren %9,3 dira, hau da, 19.800 pertsona inguru.
- **Erdaldun elebakarrak:** frantsesez baino ez dakitenak. Biztanlegoaren bi heren dira (%64,2), 136.400 pertsona inguru.

B·A·Meko¹ biztanle gehienak (%87,0) eta Lapurdiko barnealdekoen erdia baino gehiago (%55,0) erdaldun elebakarrak dira. Nafarroa Beherean eta Zuberoan, aldiz, gehiengoa (%61,4) elebiduna da

Hizkuntza-gaitasunean desberdintasun handiak daude zonalde batetik bestera. Izan ere, Nafarroa Beherea eta Zuberoa argi bereizten dira Lapurdiko barnealdetik, eta Lapurdiko barnealdea bera ere B·A·Metik.

- **B·A·Men**, biztanle gehienak (%87,0) erdaldun elebakarrak dira. Elebidunak %9,1 baino ez dira eta elebidun hartzaileak %3,9.
- **Lapurdiko barnealdean**, erdaldun elebakarrak biztanleriaren erdia baino gehiago dira (%55,0), baina ia hirutik bat (%30,3) elebiduna da. Badago

elebidun hartzaileen gutxiengo garrantzitsu samar bat (%13,9). Gainontzekoak (%0,8) euskaldun elebakarrak dira.

- **Nafarroa Beherean eta Zuberoan**, aitzitik, gehienak elebidunak dira (%61,4) eta, gainera, euskaldun elebakarren talde txikia baina esanguratsua dago (%2,5). Elebidun hartzaileak %12,3 dira eta erdaldun elebakarren proportzioa ez da laurdenera iristen (%23,7).

Gutxi gorabehera, elebidunen erdia, 26.800 inguru (%49,1), Lapurdiko barnealdean bizi dira, herenetik gora, 19.500, (%35,6) Nafarroa Beherean eta Zuberoan, eta geratzen den seiena, 8.400, (%15,3), B·A·Men.

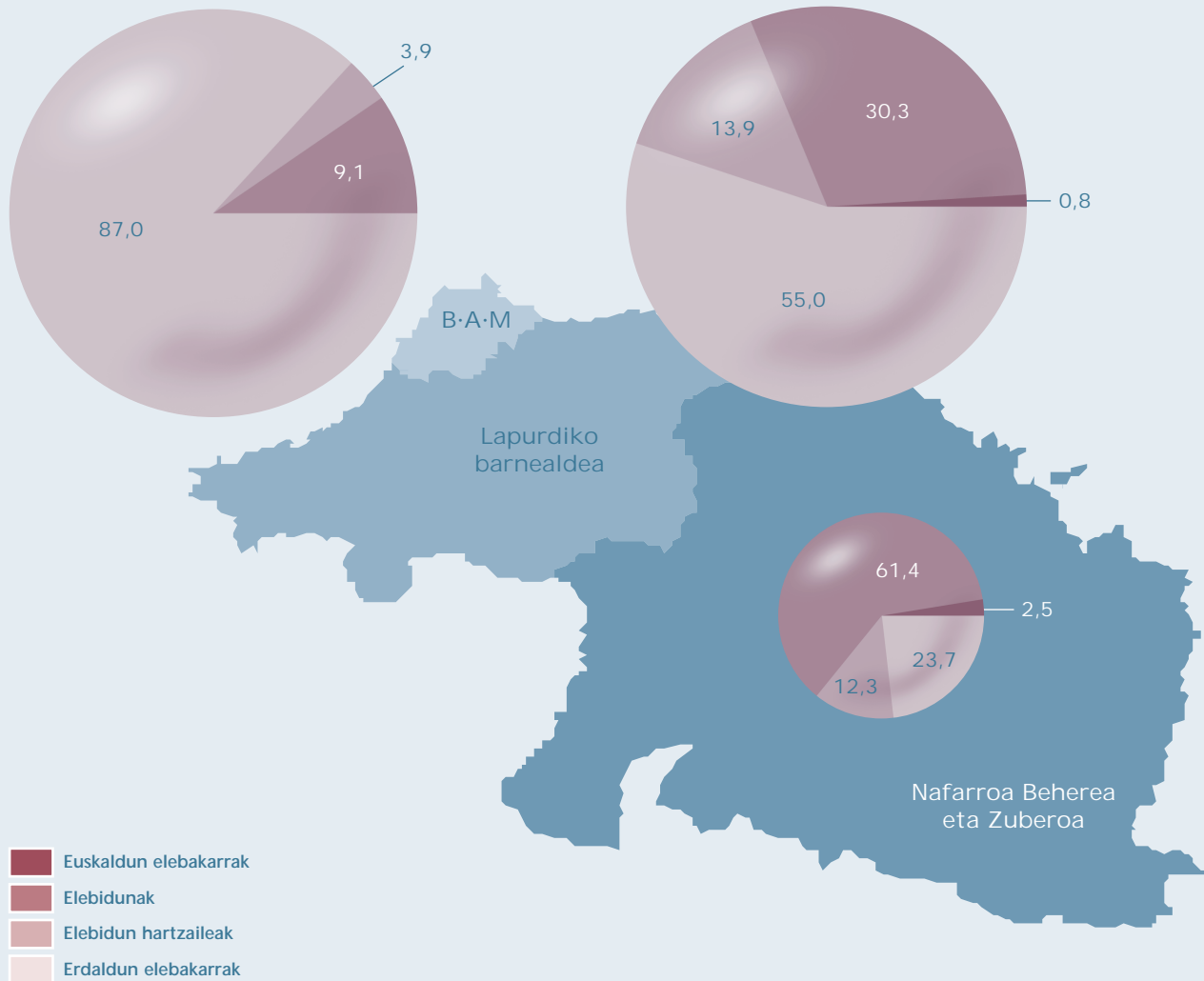
HIZKUNTZA-GAITASUNA ZONALDEKA

	IPARRALDEA		B·A·M		LAPURDIKO BARNEALDEA		NAFARROA BEHEREA/ ZUBEROA	
	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%
GUZTIRA	212.400	100,0	92.100	100,0	88.600	100,0	31.700	100,0
Euskaldun elebakarrak	1.500	0,7			700	0,8	800	2,5
Elebidunak	54.700	25,7	8.400	9,1	26.800	30,3	19.500	61,4
Elebidun hartzaileak	19.800	9,3	3.600	3,9	12.300	13,9	3.900	12,3
Erdaldun elebakarrak	136.400	64,2	80.100	87,0	48.800	55,0	7.500	23,7

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

¹ Lagina osatzeko, Iparraldea hiru zonaldetan banatu da: B·A·M (Baiona, Angelu eta Miarritze), "Lapurdiko barnealdea" (Donibane Lohitzune, Hendaia eta Lapurdiko barnealdea bera) eta Nafarroa Beherea gehi Zuberoa.

HIZKUNTZA-GAITASUNA ZONALDEKA (%)

Oharra: zirkuluen tamaina zonalde bakoitzeko biztanleriaren arabera da.

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Hizkuntza-gaitasuna adinaren arabera

Iparraldean euskara etengabe doa atzeraka, bereziki 16 eta 34 urte bitarteko gazteen artean

Hizkuntza-gaitasunari buruzko zenbaki orokorrak ikusita, pentsa daiteke Iparraldeko egoera soziolinguistikoa Euskal Autonomia Erkidegokoaren antzekoa dela, baina datuak adinaren arabera aztertzean argi agertzen da bi errealitate guztiz desberdin direla. Izan ere, Euskal Autonomia Erkidegoan, beheraldi arin baten ondoren, euskara sendo ari da berreskuratzen gazteen artean. Iparraldean, aldiz, alderantzizkoa ari da gertatzen, hots, euskararen beherakada gazteen artean da handiagoa.

Iparralde osoa hartuta, hizkuntza-gaitasunak adinaren arabera duen bilakaera honako hau da:

- Euskaldun elebakarrak 50 urtetik gorako pertsonak dira gehienbat, beraz, desagertuz doaz.
- Elebidunen portzentaia %35ekoa da 64 urtetik gorakoen artean eta behera egiten du zertxobait 50 eta 64 urte bitarteko artean (%31) zein 35 eta 49 urte bitarteko artean (%27). 25 eta 34 urte bitarteko artean, aldiz, beherakada oso handia da (%14) eta are handiagoa 16 eta 24 urte bitarteko artean (%11).
- Elebidun hartzaileen kopurua adinean jaitsi ahala handiagoa da, hasi 64 urtetik gorako %6tik eta 35 urtetik beherako %13ra arte.
- Erdaldun elebakarrak 64 urtetik gorako erdia baino gehiago (%56) izatetik, hiru laurden izatera pasatzen dira 35 urtetik beherako artean (%74).

Gainera, adinean jaisten den neurrian antzematen den euskararen beherakada handi hori Iparraldeko hiru zonaldeetan gertatzen da, baina are indartsuagoa da euskara zabalduen dagoen zonaldeetan: Lapurdiko barnealdean, batetik, eta Nafarroa Beherea/Zuberoan, bestetik.

a) B·A·M

- Elebidunak gutxiengo txikia dira 35 urtetik gorako artean (%12), eta ia hutsaren pareraino jaisten dira adin hori baino gutxiagoko artean: %3 dira 25 eta 34 urte bitarteko artean eta %1 besterik ez 16 eta 24 urte bitarteko artean.
- Elebidun hartzaileen portzentaian ere jaitsiera gertatzen da, hasi 50 urtetik gorako %7tik eta 35 urtetik beherako %3raino.
- Erdaldun elebakarrak gero eta gehiago dira: 64 urtetik gorako artean %83 eta 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean %96.

b) Lapurdiko barnealdea

- 64 urtetik gorako biztanleriaren ia erdia (%47) elebiduna da, baina proportzio hori asko jaisten da adin gazteagoetan, batez ere 35 urte baino gutxiagokoetan; horrela, elebidunen portzentaia %14ra jaisten da 25 eta 34 urte bitarteko artean, eta portzentaia horretan mantentzen da 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean.
- Bestalde, elebidun hartzaileen portzentaia gora egiten du, 64 urtetik gorako %6tik hasi eta 16 eta 24 urte bitarteko %18raino. Erdaldun elebakarren kasuan, portzentaia %43 eta %69koak dira, hurrenez hurren.

c) Nafarroa Beherea eta Zuberoa

- Hemen ere elebidunen portzentaia behera egiten du nabarmen adinean jaitsi ahala, baina, Lapurdiko barnealdean ez bezala, beherakada beranduago hasi da, 50 urte baino gazteagoen artean, eta badirudi oraindik ez dela bukatu. Elebidunen proportzioaren beherakada etengabea da, izan ere, 50 urte edo goragoko artean elebidunak hiru laurden diren bitartean (%75), 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean %34ra jaitsi dira.
- Bestalde, elebidun hartzaileen portzentaia gora egiten du, 64 urtetik gorako %6tik hasi eta 16 eta 24 urte bitarteko gazteen %28raino. Erdaldun elebakarren kasuan, portzentaia %13 eta %38koak dira, hurrenez hurren.

Beraz, elebidunen portzentaiak arin eta etengabe egiten du behera adinarekin batera Iparraldeko hiru zonaldeetan. Izan ere, portzentaiarik txikienak 16 eta 24 urte bitartekoek dituzte: %1 B·A·Men, %14 Lapurdiko barnealdean eta %34 Nafarroa Beherean eta Zuberoan.

Dena dela, inkestatu diren pertsonen seme-alabei buruzko informazioaren argitan, badirudi 16 urtetik beherakoen artean euskara apur bat berreskuratzen ari dela B·A·Men eta Lapurdiko barnealdean, elebidunen igoera 2 puntutik 4ra bitartekoa

izan baitaiteke. Nafarroa Beherean eta Zuberoan, ordea, portzentaiak beherantz jarraitzen du, baina indar gutxiagorekin, eta baliteke behea jotzen ari izatea (elebidunen portzentaia %30 baino zertxobait beherago egon daiteke).

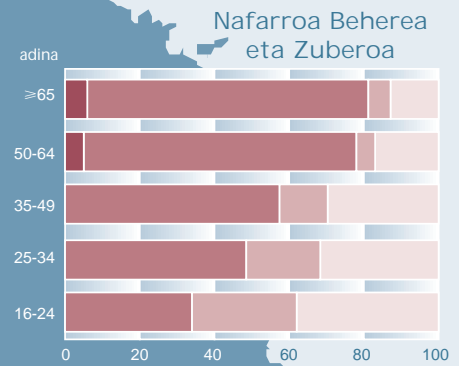
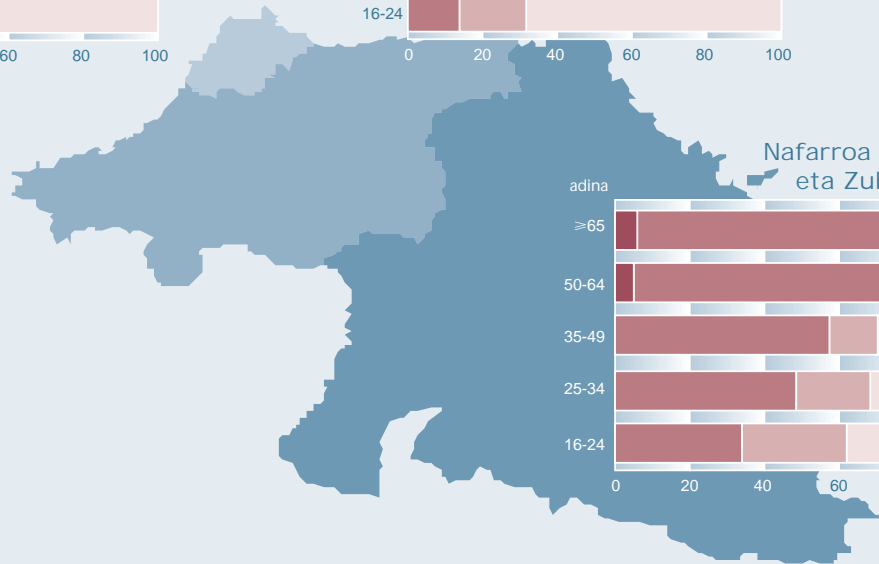
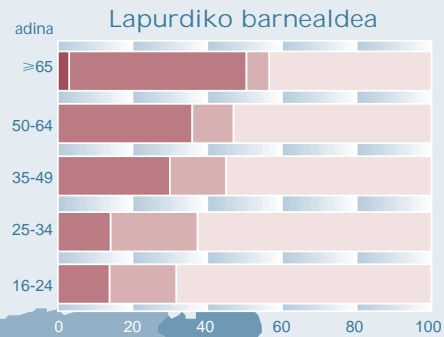
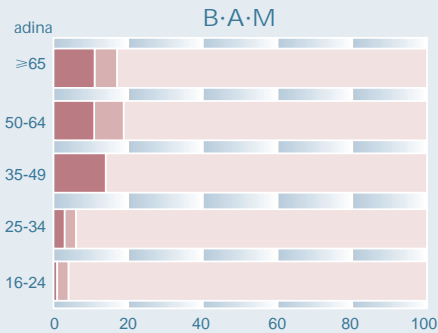
Nahiz eta egia izan 16 urte baino gutxiagoko gazteen artean euskararen beherakada mantsotu egin dela, eta nolabait berreskuratzen ere ari dela, oraingo egoera hain larria izanik, galdutakoa berreskuratzeko neurririk berehala hartzen ez bada, euskara giro eta alor are mugatuagoetara murriztuta geratuko da eta etorkizun ez oso urrunean galtzeko arriskua izango du.

HIZKUNTZA-GAITASUNA ADINAREN ARABERA ZONALDEKA (%)

	ADIN-TALDEAK					
	GUZTIRA	≥65 1931 edo lehenago	50 - 64 1932 - 1946	35 - 49 1947 - 1961	25 - 34 1962 - 1971	16 - 24 1972 - 1980
IPARRALDEA	100	100	100	100	100	100
Euskaldun elebakarrak	1	2	1			
Elebidunak	26	35	31	27	14	11
Elebidun hartzaileak	9	6	9	9	13	13
Erdaldun elebakarrak	64	56	60	64	73	75
B·A·M	100	100	100	100	100	100
Elebidunak	9	11	11	14	3	1
Elebidun hartzaileak	4	6	8		3	3
Erdaldun elebakarrak	87	83	82	86	94	96
LAPURDIKO BARNEALDEA	100	100	100	100	100	100
Euskaldun elebakarrak	1	3				
Elebidunak	30	47	36	30	14	14
Elebidun hartzaileak	14	6	11	15	23	18
Erdaldun elebakarrak	55	43	53	55	62	69
NAFARROA BEHEREA / ZUBEROA	100	100	100	100	100	100
Euskaldun elebakarrak	3	6	5			
Elebidunak	61	76	73	58	49	34
Elebidun hartzaileak	12	6	5	13	20	28
Erdaldun elebakarrak	24	13	17	30	32	38

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

HIZKUNTZA-GAITASUNA ADINAREN ARABERA ZONALDEKA (%)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Hizkuntza- -gaitasuneko lau taldeen ezaugarriak

Euskaldun elebakarren, hau da, euskaraz hitz egiten dutenen eta frantsesez hitz egiten ez dutenen ezaugarriak ondoko hauek dira:

- Iparraldean jaioak dira, guraso euskaldunak izan dituzte eta euskara izan da haien lehen hizkuntza.
- Familia eta gertuko komunitatea erabat euskaldunak dituzte.
- 50 urtetik gorakoak dira, gehienek 64 urte baino gehiago dituzte eta ia eskolatu gabeak dira.
- 2.000 biztanle baino gutxiagoko nekazari-herrietan bizi dira.
- Euskaltzaleak dira eta euskararen erabilera bultzatzearen alde daude.

Elebidunek, hau da, euskaraz eta frantsesez hitz egiten dutenek, honako ezaugarriak dituzte:

- Iparraldean jaioak dira, guraso euskaldunak izan dituzte eta euskara izan dute lehen hizkuntza.
- Gehienen familia eta lagunartea euskaldunak dira ia osoki, baina ez ordea haien lan-giroa.
- Lautik hiru 10.000 biztanle baino gutxiagoko udalerrietan bizi dira.
- Erdia baino gehiago 50 urtetik gorakoak dira eta gehienak 35 urtetik gorakoak.

- Adin handikoak izanik, haien ikasketa-maila batez bestekoaren azpitik dago.
- Euskaltzaleak dira eta euskara bultzatzearen alde daude.

Elebidun hartzaileak, hau da, euskaraz zertxobait hitz egiten dutenak:

- Iparraldean jaioak dira, gehienak Lapurdiko barnealdean, eta erdiak euskara izan du lehen hizkuntza.
- Familia eta gertuko komunitatea erdaldunagoak dira euskaldunak baino.
- Herenak euskara ikasi du.
- Oro har, euskaltzaleak dira eta euskara bultzatzearen alde daude.

Erdaldun elebakarrak, hau da, euskara ez dakitenak eta ulertzen ez dutenak, biztanleriaren bi heren dira (%64,2), eta haien ezaugarriak honakoak dira:

- Hiru laurden etorkinak edo etorkinen seme-alabak dira, eta frantsesa izan dute lehen hizkuntza.
- Familia eta gertuko komunitatea gehienbat erdalduna da.
- Erdia baino gehiago B·A·Men bizi da.
- %32 euskararen erabilera bultzatzearen alde daude eta %17 aurka, beste erdiak ez du aldeko edo aurkako jarrera argirik adierazten.

Elebidunen tipologia

Elebidunen artean herena frantsesez errazago moldatzen da euskaraz baino

Elebidunen artean hiru talde bereiz ditzakegu hizkuntza-gaitasun erlatiboaren arabera, hau da, euskaraz edo frantsesez aritzeko erraztasun handiagoaren edo txikiagoaren arabera:

- **Euskal elebidunak:** euskaraz errazago moldatzen dira frantsesez baino. Iparraldeko elebidunen artean %32,2 dira.
- **Elebidun orekatuak:** bi hizkuntzetan berdintzatzen dira. Elebidunen artean %33,0 dira.
- **Erdal elebidunak:** hobeto moldatzen dira frantsesez. Elebidunetatik %34,8 dira.

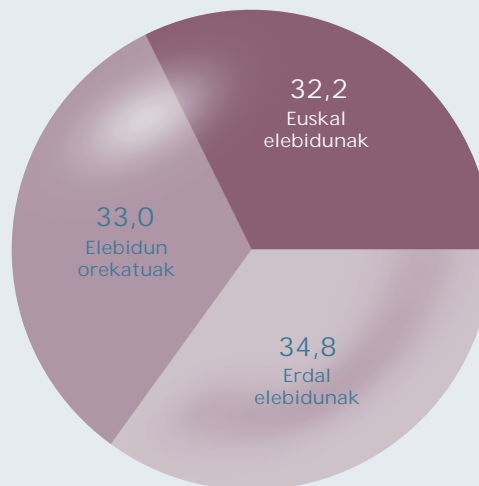
Ikus daitekeen bezala, elebidunak berdintsu banatuta daude hiru sailetan, heren banarekin gutxi gorabehera.

Hau oso sailkapen garrantzitsua da. Izan ere, euskararen erabilera aztertzean ikusiko den bezala, elebidunek hizkuntza batean eta bestean moldatzeko duten erraztasunak dexente baldintzatzen baitu hizkuntza-aukera.

Hizkuntza-gaitasun erlatiboan alde handiak daude zonalde batetik bestera:

- **B·A·Men**, ia elebidunen erdia (%47,8) frantsesez moldatzen da hobekien, proportzio txikixeago bat (%41,4) elebidun orekatuak dira, eta euskaraz hobeto moldatzen direnak gutxiengoak dira (%10,8).

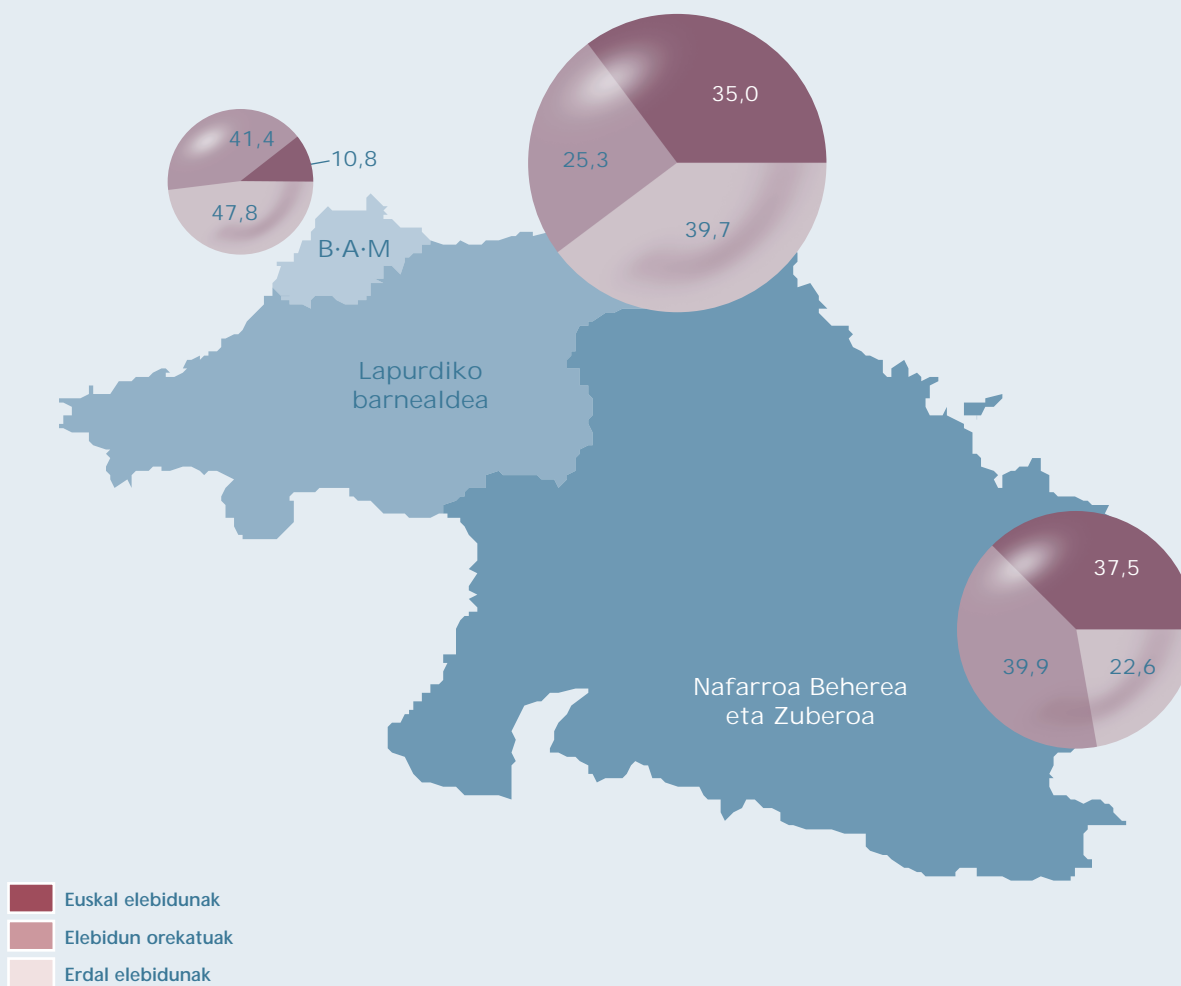
ELEBIDUNEN TIPOLOGIA. IPARRALDEA (%)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

- **Lapurdikoko barnealdean**, frantsesez hobeto moldatzen diren elebidunak (%39,7) euskaraz hobeto moldatzen direnak (%35,0) baino pittin bat gehiago dira. Gainontzeko laurdena (%25,3) bi hizkuntzetan berdintsu moldatzen da.
- **Nafarroa Beherean eta Zuberoan**, elebidun guztietatik %39,9 antzera moldatzen dira hizkuntza batean zein bestean, %37,5 euskaraz hobeto, eta laurdenera ere ez dira iristen (%22,6) frantsesez hobe moldatzen direnak.

ELEBIDUNEN TIPOLOGIA ZONALDEKA (%)

Oharra: zirkuluen tamaina zonalde bakoitzeko elebidun kopuruaren arabera da.

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

ELEBIDUNEN TIPOLOGIA ZONALDEKA

	IPARRALDEA		B·A·M		LAPURDIKO BARNEALDEA		NAFARROA BEHEREA/ZUBEROA	
	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%
Elebidunak	54.700	100,0	8.400	100,0	26.800	100,0	19.500	100,0
Euskal elebidunak	17.600	32,2	900	10,8	9.400	35,0	7.300	37,5
Elebidun orekatuak	18.000	33,0	3.500	41,4	6.700	25,3	7.800	39,9
Erdal elebidunak	19.100	34,8	4.000	47,8	10.700	39,7	4.400	22,6

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Frantsesez hobeki moldatzen diren elebidunen proportzioa nabarmen hazten da adinak behera egiten duen heinean

Adinean jaitsi ahala, nabarmen egiten du gora frantsesez hobeki moldatzen diren elebidunen proportzioak eta neurri berean behera hobeki euskaraz moldatzen direnenak, gazteenen kasuan ia desagertu arte.

- 64 urtetik gorako elebidunen erdia inguru (%52) hobeto moldatzen da euskaraz, baina proportzio hori indar handiz jaisten da adin-talde gazteagoetan: zehazki, %38raino 50-64 urte bitartekoen artean, %16raino 35-49 urte bitartekoen artean, %9raino 25-34 urte bitartekoen artean, eta %4raino 16-24 urte bitarteko gazteen artean.
- Aitzitik, frantsesez hobeki moldatzen diren elebidunen portzentaia nabarmen handitzen da adinak behera egin ahala. Izan ere, 50 urte edo gehiagokoen artean elebidunak %20ko gutxiengoa diren

bitartean, 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean bi heren (%67) dira.

- Eta elebidun orekatuak, goreneko maila (%41) 50 eta 64 urte bitartekoen artean jo ondoren, %29ra jaitsi dira 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean.

Elebidunetan gazteenak bakarrik, hau da, 16 eta 24 urte bitartekoak, kontuan hartuz gero, ikusten da beraien belaunaldian gutxiengoa izateaz gainera, gehienak frantsesez hobeto moldatzen direla. Geroago ikusiko dugun bezala, horrek badu islarik haien euskararen erabilera txikian, ezen hizkuntza-gaitasun erlatiboa eta sareko elebidunen dentsitatea faktore eraginkorrak baitira erabileran.

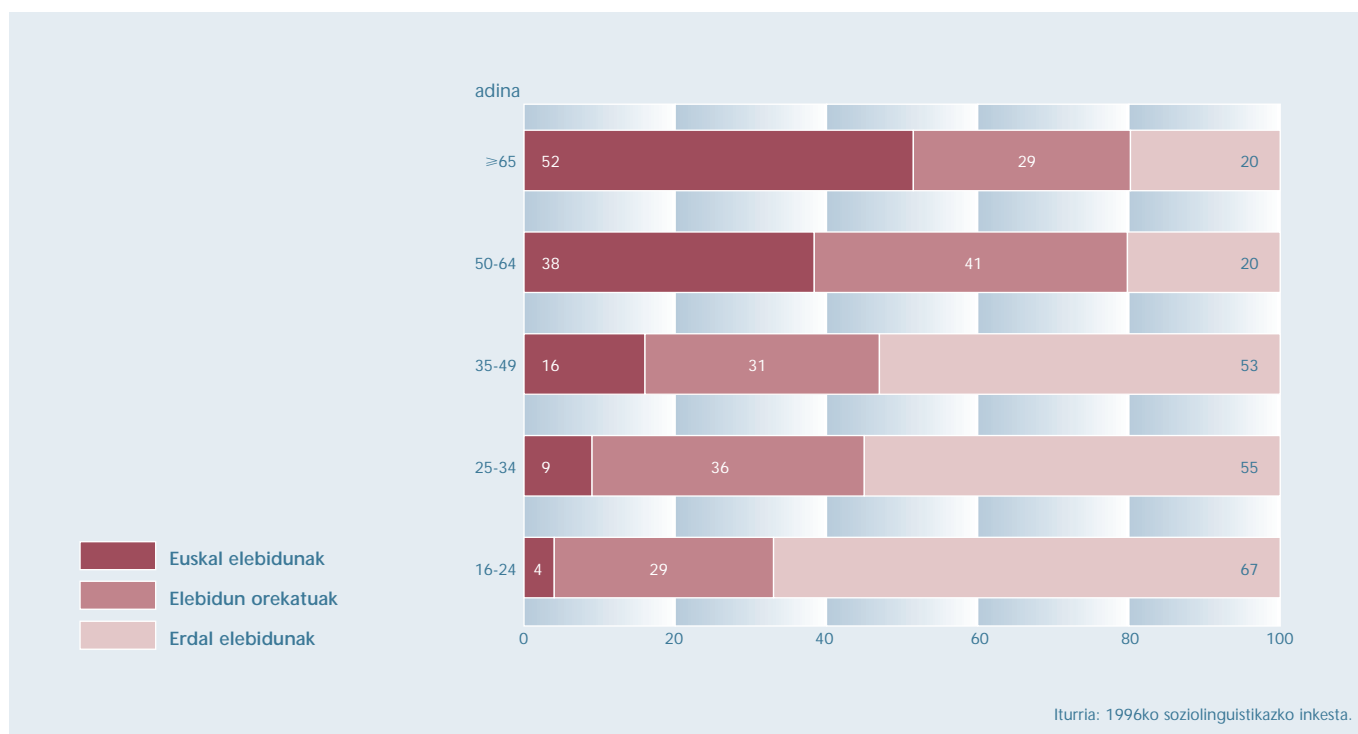
Zonalde bakoitzeko laginean, hiru elebidun-mota horien bilakaera adinaren arabera ziurtasun osoz aztertzeko elebidun nahikorik ez den arren, bai esan daiteke Iparraldeko hiru zonaldeetan aurki daitekeela euskaraz hobeto moldatzen diren gazte elebidunak desagertzeko joera.

ELEBIDUNEN TIPOLOGIA ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%)

	ADIN-TALDEAK					
	GUZTIRA	≥65 1931 edo lehenago	50 - 64 1932 - 1946	35 - 49 1947 - 1961	25 - 34 1962 - 1971	16 - 24 1972 - 1980
IPARRALDEA	100	100	100	100	100	100
Elebidunak	26	35	31	27	14	11
Euskal elebidunak	32	52	38	16	9	4
Elebidun orekatuak	33	29	41	31	36	29
Erdal elebidunak	35	20	20	53	55	67

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

ELEBIDUNEN TIPOLOGIA ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Elebidun orekatuek, hau da, hizkuntza batean zein bestean erraztasun berbera dutenek, aurreko ataleko elebidunen ezaugarri beretsuak dituzte. Dena den, euskal elebidunek eta erdal elebidunek elkarren artean argi bereizten dituzten ezaugarriak dituzte.

Euskal elebidunen ezaugarri bereziak honako hauek dira:

- Gehientsuenak (%83) 50 urtetik gorakoak dira.
- Hori dela eta, ia ez dute ikasketarik eta gehienak erretiratuta daude.
- Familia eta lagunartea ia osorik euskaldunak dituzte.
- Eskualde euskaldunetan eta 5.000 biztanle baino gutxiagoko udalerrietan bizi dira.

Erdal elebidunen ezaugarri bereziak beste honako hauek dira:

- Hirutik bik 50 urte baino gutxiago dituzte, 35 eta 49 urte bitartean batez ere.
- Familia eta lagunartea partzialki baino ez dira euskaldunak.
- Gehienek beren seme-alabei ez diete euskara transmititu.
- Lanean ari dira eta haien lan-giroa gehienbat erdalduna da.

Lehen atalean, Iparraldean 15 urtetik gorako biztanleek zer nolako euskara-maila duten azaldu da. Bigarren honetan hizkuntzaren transmisioa izango dugu ikergai, eta horretarako honako hauek aztertuko dira:

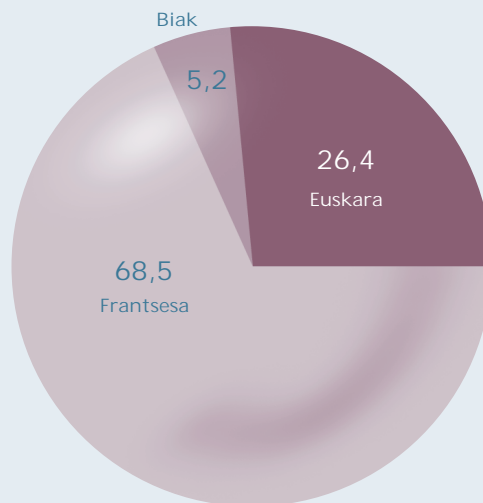
- Ama-hizkuntza edo lehen hizkuntza.
- Euskararen familia bidezko transmisioa.
- Hizkuntza-bilakaera, euskarak izandako galera-irabaziak kontuan hartuz.

Ama-hizkuntza edo lehen hizkuntza

Ama-hizkuntza edo lehen hizkuntza deitzen duguna hiru urte bete baino lehenago ikasitakoa da. Hiritarren lehen hizkuntzaren arabera, honako hiru talde hauek bereiz daitezke:

- %26,4k (56.000 lagunek, gutxi gorabehera) **euskara** izan dute lehen hizkuntza.
- %5,2k (11.000 lagunek, gutxi gorabehera) **euskara eta frantsesa** izan dituzte lehen hizkuntza, biak batera.
- %68,5ek (145.400 lagunek, gutxi gorabehera) **frantsesa** izan dute lehen hizkuntza.

LEHEN HIZKUNTZA. IPARRALDEA (%)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Frantsesa da B·A·Meko biztanle gehienek lehen hizkuntza (%88,4) eta Lapurdiko barnealdeko erdiarena baino gehiagorena (%61,5), baina Nafarroa Beherean eta Zuberoan bi heren baino gehiagok (%70,2) euskara izan dute lehen hizkuntza

Frantsesa izan da B·A·Meko eta Lapurdiko barnealdeko hiritar gehienek lehen hizkuntza, baina Nafarroa Beherean eta Zuberoan bi heren baino gehiagok euskara izan dute lehen hizkuntza:

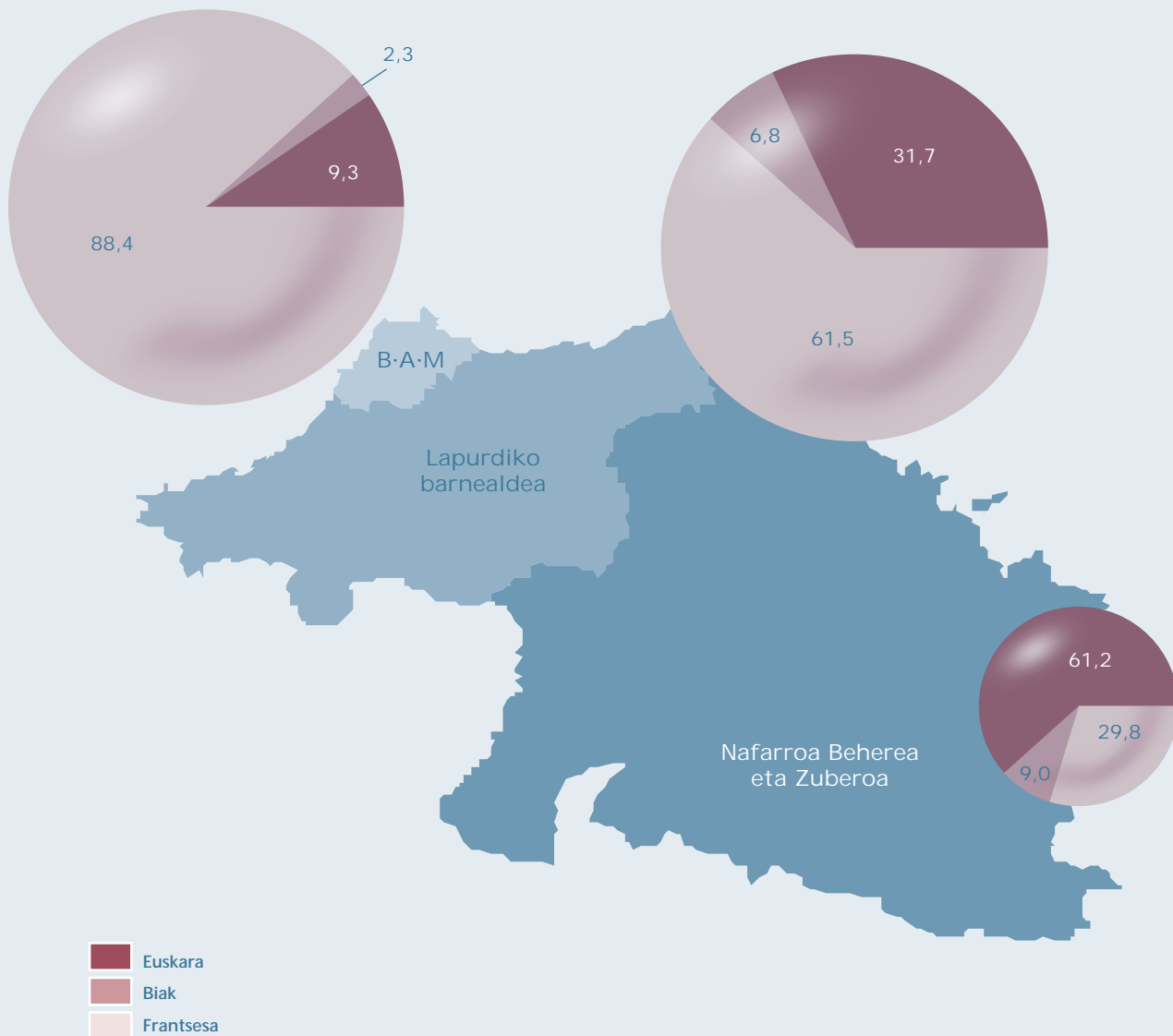
- **B·A·Men**, biztanle gehienek (%88,4) frantsesa izan dute lehen hizkuntza, eta gutxiengo txiki batek euskara soilik (%9,3) edo euskara eta frantsesa, biak batera, (%2,3).
- **Lapurdiko barnealdean**, frantsesa izan da hiritarren %61,5aren lehen hizkuntza; euskara, aldiz, %31,7k izan dute, eta euskara eta frantsesa %6,8k.
- **Nafarroa Beherean eta Zuberoan**, ordea, frantsesa gutxiengoaren lehen hizkuntza da (%29,8); gehienek (%61,2) euskara soilik izan dute lehen hizkuntza eta %9,0k euskara eta frantsesa.

LEHEN HIZKUNTZA ZONALDEKA

	IPARRALDEA		B·A·M		LAPURDIKO BARNEALDEA		NAFARROA BEHEREA/ ZUBEROA	
	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%
GUZTIRA	212.400	100,0	92.100	100,0	88.600	100,0	31.700	100,0
Euskara	56.000	26,4	8.600	9,3	28.100	31,7	19.300	61,2
Biak	11.000	5,2	2.100	2,3	6.000	6,8	2.900	9,0
Frantsesa	145.400	68,5	81.400	88,4	54.500	61,5	9.500	29,8

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

LEHEN HIZKUNTZA ZONALDEKA (%)

Oharra: zirkuluen tamaina zonalde bakoitzeko biztanleriaren araberakoa da.

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Lehen hizkuntza adinaren arabera

Lehen hizkuntza euskara izan dutenen proportzioa erabat murrizten da adinean jaitsi ahala

Ipparraldean lehen hizkuntza euskara soilik izan dutenen proportzioa etengabe gutxitzen da adinean jaitsi ahala, hasi 64 urtetik gorakoen %38tik eta 16 eta 24 urte bitartekoen %11ra arte. Erabateko beherakada hori nolabait arintzen da lehen hizkuntza euskara eta frantsesa izan dituztenen portzentaiaren igoerarekin (adineko pertsonen %2tik gazteenen %10era). Hala ere, lehen hizkuntza moduan igoerarik handiena izan duena frantsesa izan da, hasi 64 urtetik gorakoen %60tik eta 16 eta 24 urte bitartekoen %79raino.

Lehen hizkuntza euskara Iparraldeko hiru zonaldeetan doa atzeraka:

- **B·A·Men**, euskara lehen hizkuntza bakar moduan ia desagertuta dago gazteen artean, 64 urtetik gorakoen %13tik 16 eta 24 urte bitarteko gazteen %2raino jaitsi baita.

- **Lapurdikoko barnealdean**, euskara izan da 64 urtetik gorako erdiaren lehen hizkuntza (%53), baina portzentaia hori nabarmenki eta etengabe jaitsiz doa 25 eta 34 urte bitartekoen %15era iritsi arte; 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean, %14an dago. Bestalde, lehen hizkuntza euskara eta frantsesa izan dituztenen proportzioak gora egin du, hasi adineko pertsonen %3tik eta gazteenen %13raino.
- **Nafarroa Beherean eta Zuberoan** lehen hizkuntza euskarak izan duen beherakada are gogorragoa da, 64 urtetik gorakoen %76tik 16 eta 24 urte bitarteko gazteen %28raino jaitsi baita. Beherakadarik handiena 35 urtetik beherakoen artean gertatu da. Bestalde, 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean gora egin du, %18ra, lehen hizkuntza euskararekin batera frantsesa izan dutenen portzentaiak.

LEHEN HIZKUNTZA ADINAREN ARABERA ZONALDEKA (%)

	ADIN-TALDEAK					
	GUZTIRA	≥65 1931 edo lehenago	50 - 64 1932 - 1946	35 - 49 1947 - 1961	25 - 34 1962 - 1971	16 - 24 1972 - 1980
IPARRALDEA	100	100	100	100	100	100
Euskara	26	38	31	26	16	11
Biak	5	2	3	5	7	10
Frantsesa	68	60	65	69	77	79
B·A·M	100	100	100	100	100	100
Euskara	9	13	10	11	6	2
Biak	2		4	4		4
Frantsesa	88	87	86	86	94	94
LAPURDIKO BARNEALDEA	100	100	100	100	100	100
Euskara	32	53	37	30	15	14
Biak	7	3	2	5	15	13
Frantsesa	62	45	61	65	70	73
NAFARROA BEHEREA / ZUBEROA	100	100	100	100	100	100
Euskara	61	76	73	60	49	28
Biak	9	8	5	9	9	18
Frantsesa	30	16	22	31	43	54

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Euskararen familia bidezko transmisioa

Galera handia izan da gurasoek seme-alabei euskara transmititzeko orduan, batez ere belaunaldi gazteenen kasuan

Iparraldean, gurasoek seme-alabei euskara transmititzean galera handiak izan dira, batez ere gurasoetako batek euskara ez zekienean.

- Aitak eta amak euskara zekitenean (biztanleriaren %35), %72k euskara soilik transmititu diete umeei lehen hizkuntza gisa, %11k euskara eta frantsesa transmititu dizkiete eta %17an euskara galdu egin da.

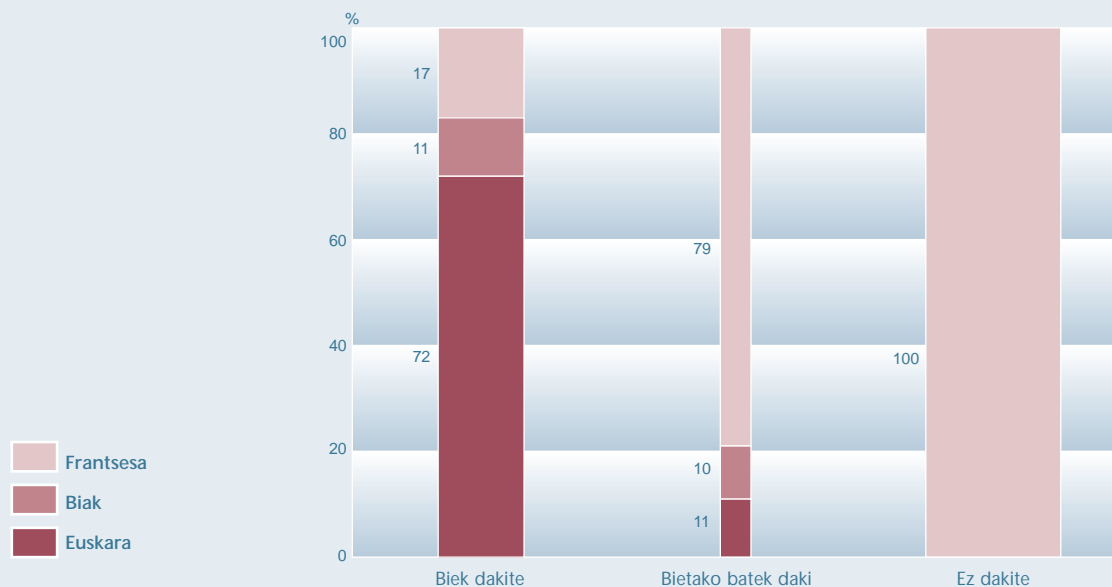
- Aldiz, euskara gurasoetako batek bakarrik zekienean (biztanleriaren %12), gehienek (%79) ez dute euskara transmititu; %11k euskara soilik transmititu dute eta %10ek euskara eta frantsesa. Euskararen transmisioa zertxobait handiagoa izan da euskara zekiena ama zenean alderantzizko kasuan baino.

LEHEN HIZKUNTZA GURASOEN HIZKUNTZA-GAITASUNAREN ARABERA. IPARRALDEA (%)

	IPARRALDEA	GURASOEK BA AL DAKITE EUSKARAZ?		
		Biek	Bietako batek	Ez dakite
GUZTIRA	100	100	100	100
Euskara	26	72	11	0
Biak	5	11	10	0
Frantsesa	68	17	79	100

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

LEHEN HIZKUNTZA GURASOEN HIZKUNTZA-GAITASUNAREN ARABERA. IPARRALDEA (%)

Oharra: zutabeen lodierak talde bakoitzak inkestaturako biztanleria osoarekiko duen pisua adierazten du.

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Familia bidezko transmisioan euskarak izandako galera txikiagoa izan da Nafarroa Beherean eta Zuberoan, B·A·Men eta Lapurdiko barnealdean baino:

- B·A·Men, bi gurasoek euskara zekitenean %11n galdu da euskara eta guraso bakarrak zekienean %91n.
- Lapurdiko barnealdean, %22an eta %69an, hurrenez hurren.
- Eta Nafarroa Beherean eta Zuberoan %12an eta %70ean.

Aurreko datuak 16 eta 80-90 urte bitarteko pertsona inkestatu guztiei dagozkie; hots, euskarak XX. mende ia osoan zehar izan duen "batez besteko" transmisioa aztertu da. Dena dela, 16 eta 35 urte bitarteko

gazteen (hau da, 60ko eta 70eko hamarkadetan jaiotakoek) euskararen transmisioa aztertzean, galera hori handiagoa izan dela ikusten da.

- Euskara aitak eta amak zekitenean, %41ek euskara soilik transmititu dute lehen hizkuntza gisa eta %20k euskara eta frantsesa; galera %39koa izan da.
- Euskara guraso bakarrak bazekien, %9k euskara soilik transmititu dute eta %16k euskara eta frantsesa, biak batera; galera %75ekoa izan da.

Azkenik, galdeketa inkestatu diren pertsonen seme-alaben lehen hizkuntzari buruzko informazioa dagoenez gero, esan dezakegu gaur egun euskararen galera, zertxobait txikiagoa den arren, oso handia dela oraindik 16 urtetik beherakoek artean:

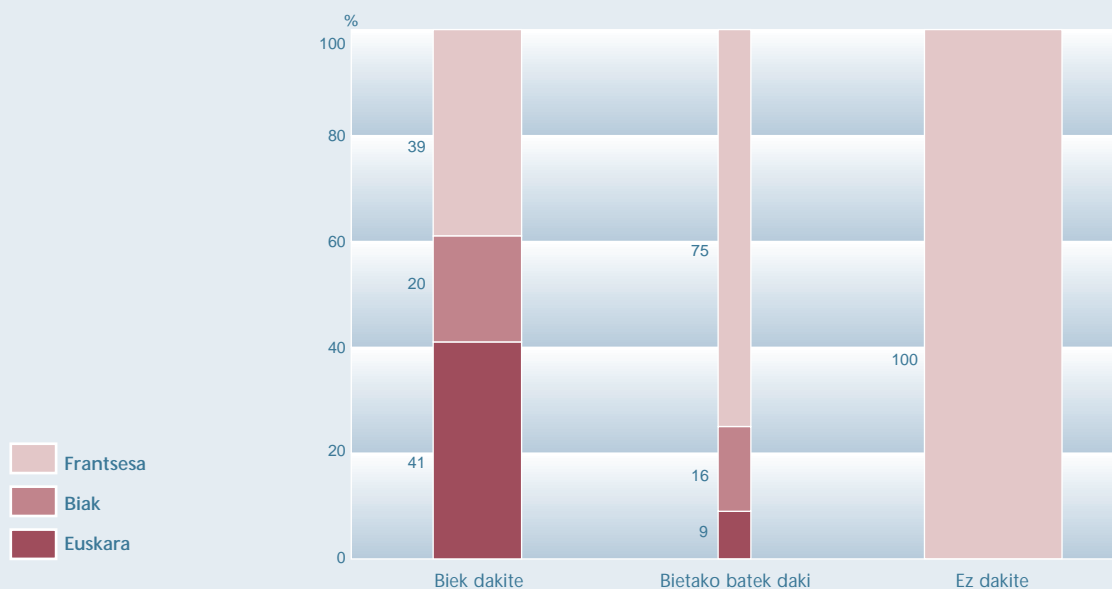
- %24koa, bi gurasoek euskara dakitenean.
- %56koa, guraso bakarrak dakienean.

LEHEN HIZKUNTZA GURASOEN HIZKUNTZA-GAITASUNAREN ARABERA. (16 eta 35 urte bitartekoak) IPARRALDEA (%)

	IPARRALDEA	GURASOEK BA AL DAKITE EUSKARAZ?		
		Biek	Bietako batek	Ez dakite
GUZTIRA	100	100	100	100
Euskara	14	41	9	
Biak	9	20	16	
Frantsesa	78	39	75	100

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

LEHEN HIZKUNTZA GURASOEN HIZKUNTZA-GAITASUNAREN ARABERA. (16 eta 35 urte bitartekoak) IPARRALDEA (%)

Oharra: zutabeen lodierak talde bakoitzak inkestatutako biztanleria osoarekiko duen pisua adierazten du.

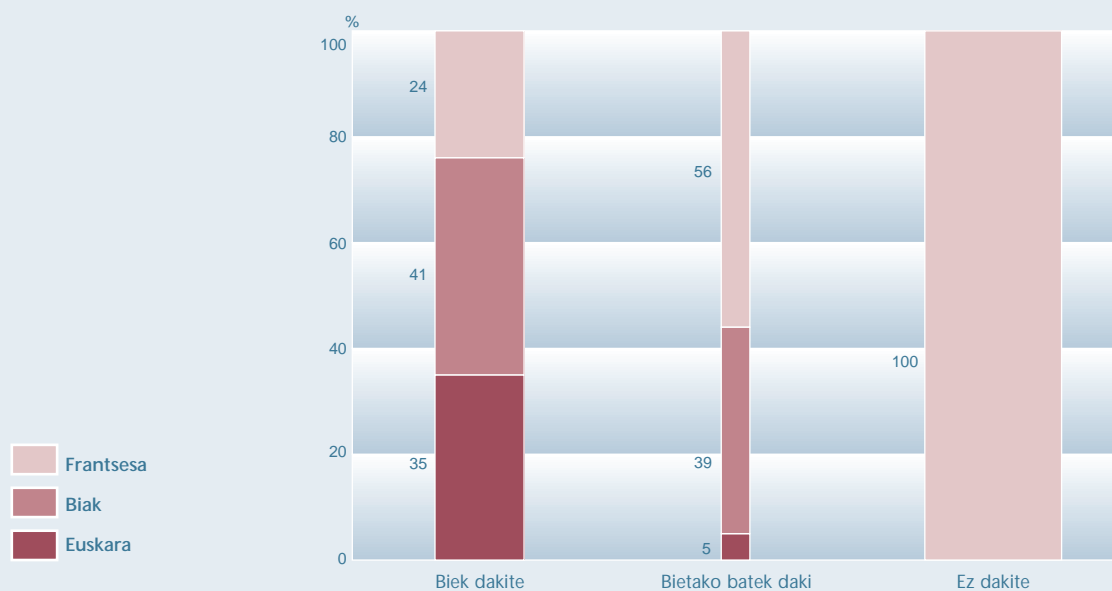
Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

LEHEN HIZKUNTZA GURASOEN HIZKUNTZA-GAITASUNAREN ARABERA. (3 eta 15 urte bitarteko seme-alabak) IPARRALDEA (%)

	IPARRALDEA	GURASOEK BA AL DAKITE EUSKARAZ?		
		Biek	Bietako batek	Ez dakite
GUZTIRA	100	100	100	100
Euskara	6	35	5	
Biak	14	41	39	
Frantsesa	80	24	56	100

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

LEHEN HIZKUNTZA GURASOEN HIZKUNTZA-GAITASUNAREN ARABERA. (3 eta 15 urte bitarteko seme-alabak) IPARRALDEA (%)

Oharra: zutabeen lodierak talde bakoitzak inkestatutako biztanleria osoarekiko duen pisua adierazten du.

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Hizkuntza-bilakaera

Euskara galdu dutenak (13.000) ikasi dutenak (2.200) baino sei aldiz gehiago dira

Lehen hizkuntza euskara soilik edo euskara eta frantsesa izan dituzten lagun gehientsuenak euskaldunak dira gaur egun, ia denak elebidunak, eta gutxieneko batzuk euskaldun elebakarrak. Hala eta guztiz ere, portzentaia handi batek (%19,5ek edo 67.000 lagunetik 13.000 inguruk), **partzialki edo guztiz galdu du euskara**, eta gaur egun elebidun hartzailea (%13,4) edo erdaldun elebakarra da (%6,1).

Bestalde, lehen hizkuntza frantsesa izan dutenen arteko gutxiengo txiki batek (%1,5ek, hau da, 145.400 biztanletik 2.200 lagunek gutxi gorabehera) **euskara ikasi du** eta elebiduna da gaur egun.

Bestela esanda, euskara galdu dutenak (13.000 lagun) sei aldiz gehiago dira ikasi dutenak (2.200 lagun) baino. Bestalde, lehen hizkuntza frantsesa izan duten 10.800

lagunek partzialki ikasi dute euskara eta elebidun hartzaileak dira.

Nolanahi ere, galeraren portzentaia dexente aldatzen da lehen hizkuntza euskara bakarrik izan ala euskara eta frantsesa izan:

- Lehen hizkuntza euskara soilik izan dutenen arteko gutxiengo batek (%14,9) galdu du: 56.000 lagunetik 8.300 pertsonak.
- Lehen hizkuntza euskara eta frantsesa izan dituzten arteko ia erdiak (%43) galdu du: 11.000 lagunetik 4.700 pertsonak.

Iparraldeko hiru eskualdeetan galerak oso handiak dira eta oso irabazi txikiak daude:

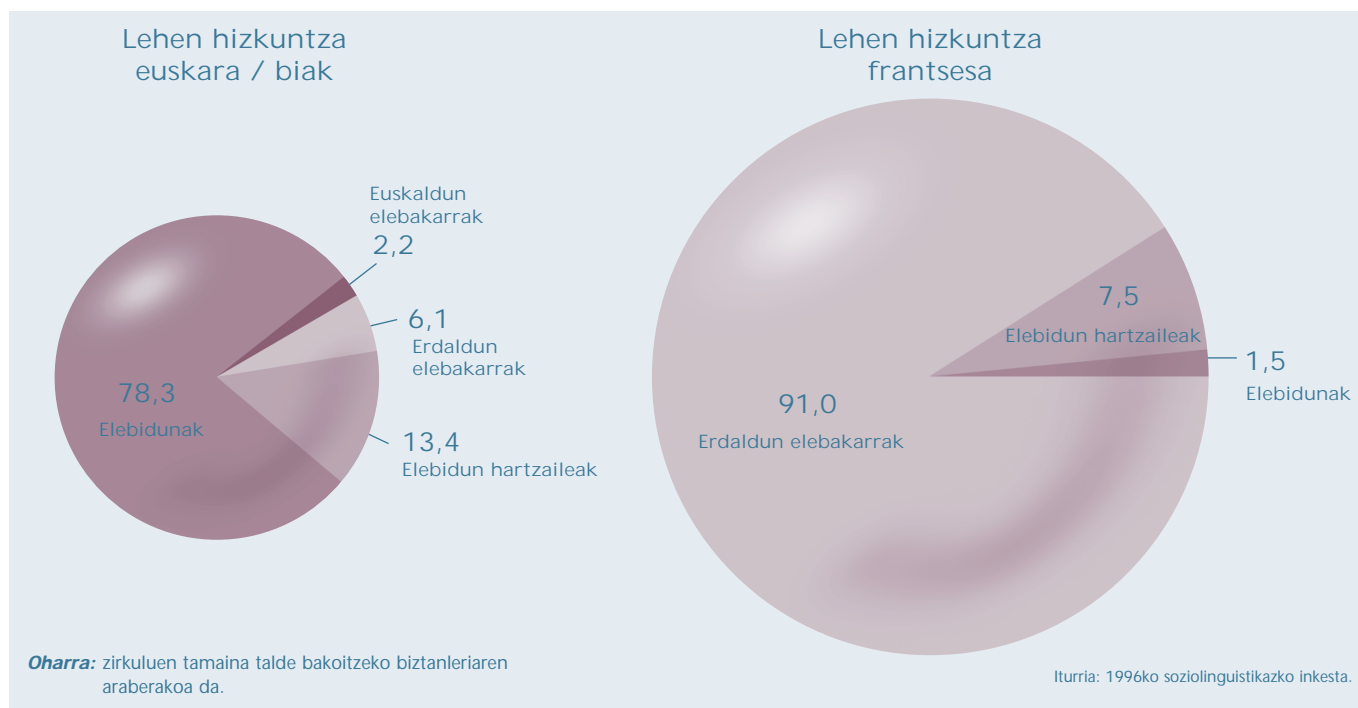
- **B·A·Men**, 3.300 lagunek galdu dute euskara, lehen hizkuntza euskara soilik edo euskara eta frantsesa izan dituztenen arteko %30,8k, eta lehen hizkuntza frantsesa izan duten 1.000 lagunek (%1,2) ikasi dute.
- **Lapurdikoko barnealdean** 7.300 lagunek galdu dute (%21,6), eta 800ek (%1,5) ikasi.
- **Nafarroa Beherean eta Zuberoan** euskara galdu dutenak 2.400 dira (%10,8), eta ikasi dutenak 400 (% 4,4).

HIZKUNTZA-GAITASUNA LEHEN HIZKUNTZAREN ARABERA. IPARRALDEA

	EUSKARA / BIAK		FRANTSESA	
	Kop.	%	Kop.	%
GUZTIRA	67.000	100,0	145.400	100,0
Euskaldun elebakarrak	1.500	2,2		
Elebidunak	52.500	78,3	2.200	1,5
Elebidun hartzaileak	9.000	13,4	10.800	7,5
Erdaldun elebakarrak	4.000	6,1	132.400	91,0

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

HIZKUNTZA-GAITASUNA LEHEN HIZKUNTZAREN ARABERA. IPARRALDEA (%)

Gazteen artean, galerak are handiagoak dira eta ia ez dago irabazirik

Euskarak adinaren arabera izan dituen galerak aztertzean, garbi ikusten da galera horiek handiagoak direla adinean jaitsi ahala. Hori are azpimarragarriagoa da kontuan hartzen bada gazteek helduek baino askoz proportzio txikiagoan izan dutela lehen hizkuntza euskara.

- 50 urte edo gehiagokoan artetik, lehen hizkuntza euskara soilik edo euskararekin batera frantsesa zutenetatik %9,2k galdu dute euskara (2.000 lagun inguruk 64 urtetik gorakoan artean, eta 1.300 inguruk 50 eta 64 urte bitartekoan artean).

- Galera %18,8ra iristen da 35 eta 49 urte bitartekoan artean (3.300 lagun inguru).
- Izugarri igotzen da, %44,9raino hain zuzen, 25 eta 34 urte bitarteko gazteen artean (3.500 pertsona inguru).
- Eta %49,2ra iristen da 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean (3.000 lagun inguru).

Bestalde, irabaziak oso gutxi dira adin-talde guztietan, batez ere gazteenen kasuan. Irabazi horietatik erdia 35 eta 49 urte bitartekoan artean gertatzen da.

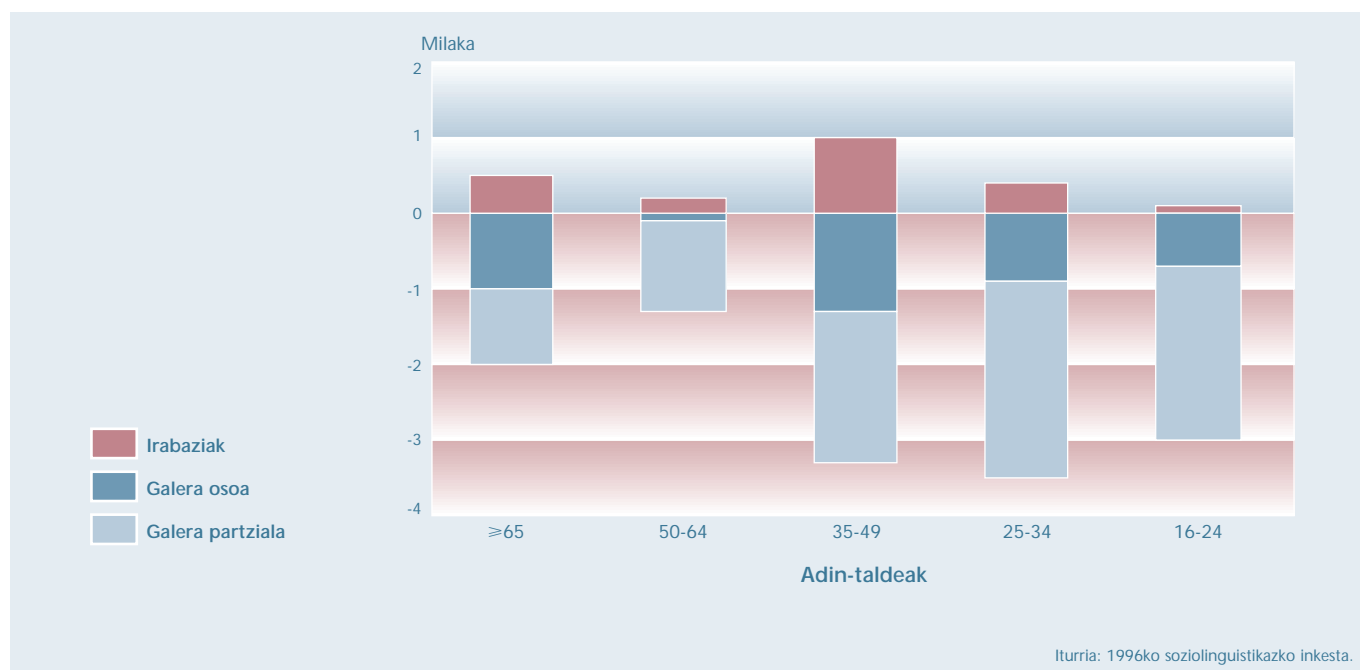
Iparraldean Euskal Autonomia Erkidegoaren eta Nafarroaren alderantzizko bidean doa: bi erkidegootan euskararen galera murrizten ari baita gazteenen artean eta irabaziak nabarmenki doaz gora.

EUSKARAREN GALERA-IRABAZIAK ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA

	GUZTIRA		≥65 1931 edo lehenago		50 - 64 1932 - 1946		35 - 49 1947 - 1961		25 - 34 1962 - 1971		16 - 24 1972 - 1980	
	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%
GALERAK	13.000	19,5	2.000	9,2	1.300	9,2	3.300	18,8	3.500	44,9	3.000	49,2
Partzialak	9.000	13,4	1.000	4,3	1.200	9,1	2.000	11,1	2.600	32,8	2.300	37,5
Osoak	4.000	6,1	1.000	4,9	100	0,1	1.300	7,7	900	12,1	700	11,7
IRABAZIAK	2.200	1,5	500	1,6	200	0,6	1.000	2,6	400	1,3	100	0,6

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

EUSKARAREN GALERA-IRABAZIAK ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA

Nortasuna

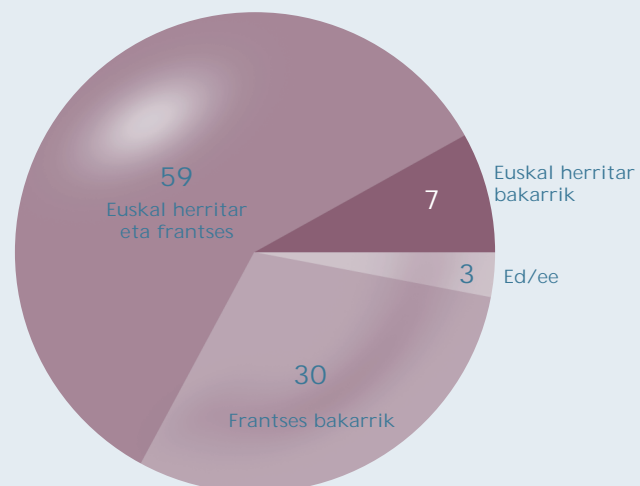
Hiritarren erdiak baino gehiagok euskal herritartzat eta frantseztzat du bere burua, heren batek frantseztzat bakarrik, eta gutxiengoak baino ez (%7) euskal herritartzat soilik

Beren burua euskal herritartzat edo/eta frantseztzat duten galdetu zaienean, Iparraldeko biztanleriaren erdiak baino gehiagok (%59) euskal herritartzat eta frantseztzat du bere burua, ia herenak (%30) frantseztzat bakarrik eta gutxiengo txiki batek (%7) euskal herritartzat soilik.

Dena dela, emaitza horietan alde handiak daude zonalde batetik bestera:

- **B·A·Men**, biztanleriaren erdiak (%50) euskal herritartzat eta frantseztzat du bere burua, eta ia beste erdiak (%45) frantseztzat soilik. Beren burua euskal herritartzat soilik hartzen dutenak %4 baino ez dira.

NORTASUN SOZIOPOLITIKOA. IPARRALDEA (%)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

- **Lapurdikoko barnealdean**, hiru biztanletik bik (%64) euskal herritartzat eta frantsesizat dute beren burua, %21ek frantsesizat bakarrik eta %10ek euskal herritartzat soilik.
- **Nafarroa Beherean eta Zuberoan**, lau biztanletik hiruk (%74) euskal herritartzat eta frantsesizat dute beren burua. Beste laurdenaren barruan, berdin banatzen dira beren burua frantsesizat bakarrik dutenak (%12) eta euskal herritartzat soilik dutenak (%12).

“Benetako euskal herritarra izateko euskaraz jakin behar da” galdetu denean, biztanleriaren ia bi heren (%62) baieztapen horrekin ados azaldu dira. Zonalde batetik bestera, gainera, ez dago gorabehera handirik. Euskal Autonomia Erkidegoarekin eta Nafarroarekin dagoen aldea handia da, bi toki horietako biztanleriaren herena bakarrik baitago ados esaldi horrekin; horren arrazoi moduan, badirudi Iparraldean “euskaltasunak” beste adiera bat duela, hizkuntzari lotuagoa.

Nortasunak zerikusi handia du jatorriarekin eta hizkuntza-gaitasunarekin

Nortasunaren inguruko desberdintasunik handienak jatorriaren eta hizkuntza-gaitasunaren arabera gertatzen dira.

Jatorriari dagokionez:

- Jatorrizko euskal herritarren arteko lautik hiruk (%75) euskal herritartzat eta frantsesizat dute beren burua, eta gainontzekoen artean berdintsu banatuta daude euskal herritar soilik sentitzen direnak (%13) eta frantses soilik sentitzen direnak (%11).
- Gurasoetako bat edo biak etorkin dituzten jatorrizko euskal herritarretatik erdiak baino gehiagok (%57) euskal herritartzat eta frantsesizat dute beren burua, herenak (%33) frantsesizat soilik, eta gainerako gutxiengoak (%6) euskal herritartzat bakarrik.
- Etorkinen kasuan, erdiak (%51) frantsesizat soilik jotzen du bere burua eta ia beste erdiak (%42) euskal herritartzat eta frantsesizat.

Eta hizkuntza-gaitasunaren arabera:

- Euskaldunetatik (elebidun eta euskaldun elebakarretatik) hiru laurdenek (%72) euskal herritartzat eta frantsesizat hartzen dute beren burua eta ia gainontzeko laurdenak (%22) euskal herritartzat bakarrik.
- Elebidun hartzaileen kasuan ere, lautik hiruk (%75) euskal herritartzat eta frantsesizat dute beren burua, baina gainontzeko laurdenean ia berdintsu banatuta daude frantses soilik sentitzen direnak (%11) eta euskal herritar soilik sentitzen direnak (%9).
- Erdaldun elebakarretatik erdia (%52) euskal herritar eta frantses sentitzen da, eta ia beste erdia (%43) frantses bakarrik.

Hala ere, “benetako euskal herritarra izateko euskaraz jakin behar da” dioen baieztapena dela-eta, adostasun-mailan ia ez dago alderik jatorriaren edo hizkuntza-gaitasunaren arabera. Izan ere, kategoria guztietan gehienak ados daude esaldi horrekin, nahiz eta adostasun-maila zerbait handiagoa izan bertakoen eta euskaldunen artean.

Azkenik, hizkuntza-nortasunari dagokionez:

- Hiru euskaldunetik bik euskalduntzat eta erdalduntzat jotzen dute beren burua, laurdenak baino gehiagok euskalduntzat bakarrik eta hamarretatik batek erdalduntzat.
- Elebidun hartzaileen erdiak erdalduntzat soilik jotzen du bere burua eta ia beste erdiak euskalduntzat eta erdalduntzat.
- Ia erdaldun elebakar guztiek erdalduntzat soilik dute beren burua.

Euskararen erabilera sustatzeari buruzko jarrerak

Hiritarren erdia ados dago euskararen ikaskuntza eta erabilera bultzatzearen aldeko neurriak hartzearekin, eta zortzitik bat baino ez dago horren aurka

Euskararen ikaskuntza eta erabilera bultzatzeari dagokionez, hiritarrek duten jarrera aztertzerakoan, hainbat alorretan euskara sustatzeko neurriak hartzeaz dituzten iritziak eta jarrerak izan dira kontuan.

Oro har, oniritzirik handiena lortzen duten neurriak gaztetxoek euskalduntzea bilatzen dutenak dira (%41ek, eskola-adineko umerik izanez gero, eredu elebidunera bidaliko lituzkete eta %37k euskara ikasteko ordu batzuk izango lituzkeen frantsesezko eredu batera; bestalde, bitik batek ontzat jotzen du “ume guztiek euskara ikastea ezinbestekoa dela”). Herri administrazioa euskalduntzearen aldeko jarrera ere nagusi da (%63k ontzat jotzen dute “herri administrazioan lan egiteko euskaraz jakin behar dela”), eta berdin gertatzen da euskara komunikabideetan sartzearekin (%53k diote “irriti eta telebista guztiek euskarazko askoz saio gehiago izan beharko lituzketela”). Bestalde, “euskara ikasi edo hobetu baino nahiago dut ingelesa ikasi” dioen baieztapena dela-eta, antzera banatuta daude onesten dutenak (%42) eta gaitzesten dutenak (%39).

Lortu diren erantzunekin halako tipologia bat osatu da, euskararen ikaskuntza eta erabilera bultzatzeko neurriei buruz hiritarrek dituzten jarrerak nolabait laburtzeko. Horren arabera:

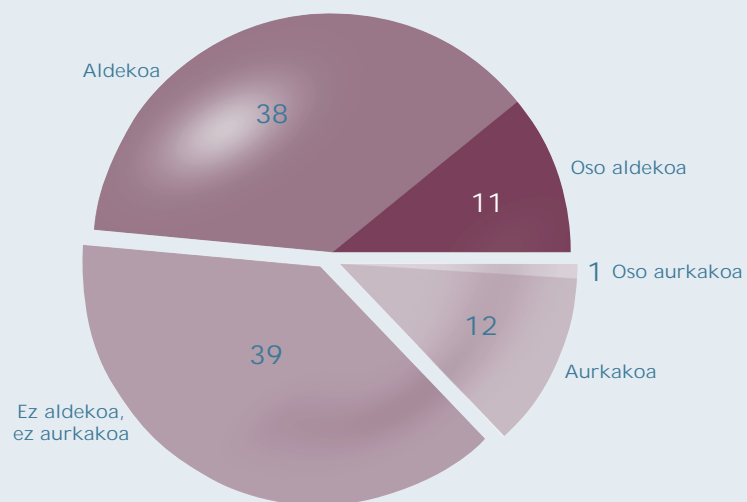
- Biztanleen %49 alde daude.
- %39k ez dute aldeko edo aurkako jarrerarik azaltzen.
- %13 aurka daude.

Hau da, Iparraldeko biztanleriaren erdiak nabarmenki ontzat jotzen du euskararen aldeko neurriak har daitezela eta zortzitik bat baino ez da aurka agertzen.

Zalantzarik gabe, horixe da ikerlanaren daturik baikorrena, baikor bakarra ez esatearren. Izan ere, hainbat hamarkadatan euskarak atzera nabarmen egin ondoren, gizarteko hainbat sektoretan aldeko neurriak hartzeko eskaria sortzen ari da, orain arte galdutakoa berandu izan baino lehen berreskuratzeko.

Azkenik, azpimarratzekoa da zortzi hiritarretik bat (%13) euskara ikasten edo hobetzen saiatu izana irakaskuntza-sistematik kanpo. Horretarako azaldutako arrazoiak ondoko hauek izan dira: “euskaldunekin moldatzeko” (%31), “Euskal Herriko hizkuntza delako” (%27) eta “nire kultur sustriak berreskuratzeko” (%20).

EUSKARAREN ERABILERA SUSTATZEARI BURUZKO JARRERAK. IPARRALDEA (%)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Euskara bultzatzeko neurrien aldeko jarrera txikixeagoa da B·A·Men eta zerikusi handia du jatorriarekin eta hizkuntza-gaitasunarekin

B·A·Men, euskararen ikaskuntza eta erabilera bultzatzearen aldeko jarrera txikiagoa da, nahiz eta aldeko jarrera nagusi izan: horrela, %39 alde daude eta %15 aurka; gainontzeko %46ek ez dute aldeko edo kontrako jarrera argirik agertzen. Iparraldeko gainerako tokietan aldeko jarrera nagusi da: Lapurdiko barnealdean %53 alde daude eta %13 aurka, eta Nafarroa Beherean eta Zuberoan %69 alde eta %4 bakarrik aurka.

Adinaren arabera ia ez dago alderik euskara bultzatzeari buruzko jarreraren eta, nortasunarekin gertatzen zen bezala, jatorriaren eta hizkuntza-gaitasunaren arabera agertzen dira desberdintasunik nabarienenak.

Jatorriari dagokionez, aldeko jarrera nagusi da bertako biztanleen artean (%64 alde eta %8 aurka), ia nagusi etorkinen seme-alaba direnen jatorrizko biztanleen artean (%43 alde eta %9 aurka) eta etorkinen artean, aldeko jarrera dextente txikiagoa izan arren, alde daudenak (%35) aurka daudenak (%20) baino nabarmen gehiago dira.

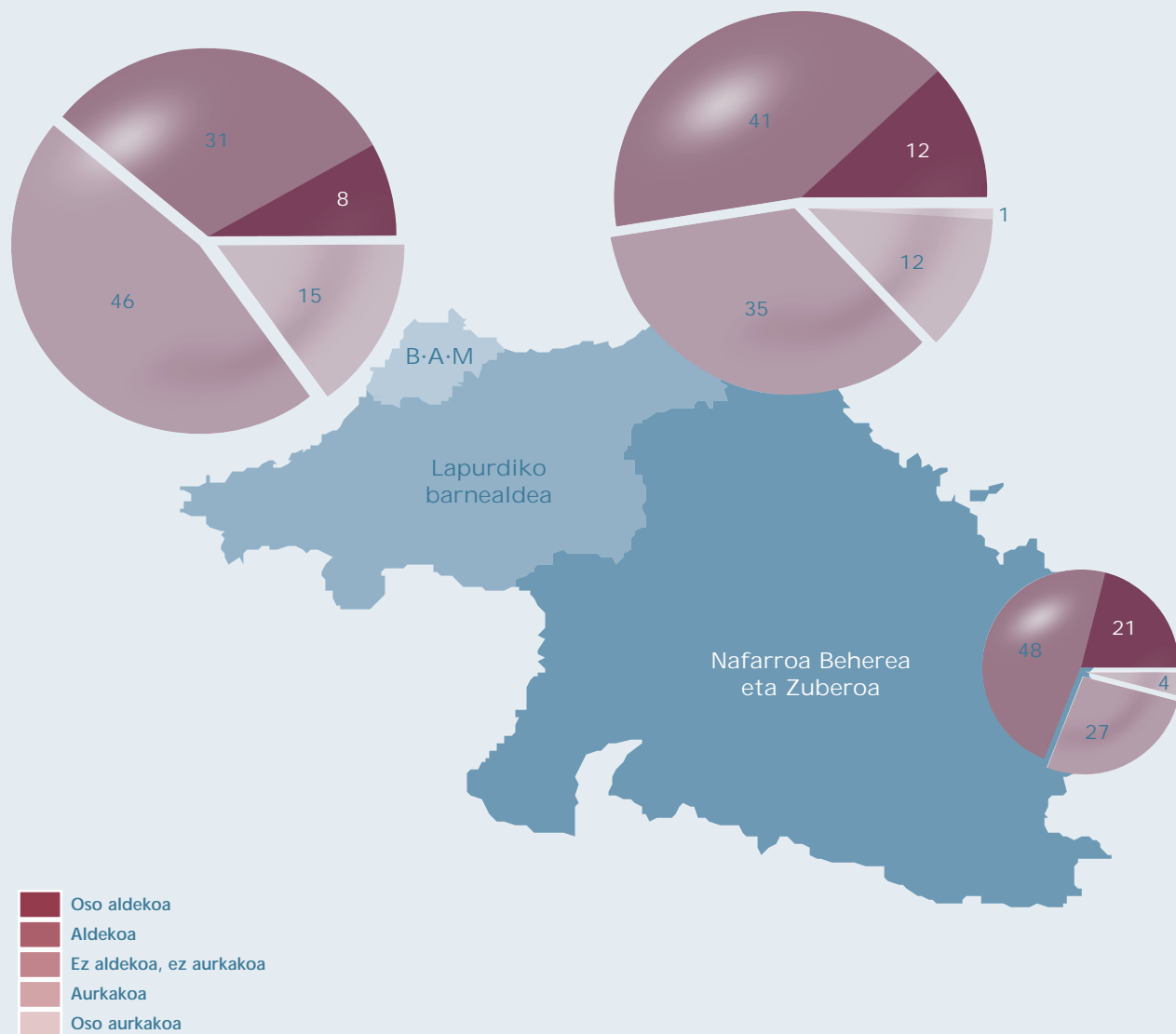
Eta hizkuntza-gaitasunari begiraturaz, euskaldun gehienek jarrera aldekoa da (%83 alde eta %3 aurka), eta berdin gertatzen da elebidun hartzaileen artean (%64 alde eta %5 aurka); eta erdaldun elebakarren kasuan, aldeko jarrera txikiagoa izan arren, alde daudenak (%33) aurka daudenak halako bi dira (%17).

EUSKARAREN ERABILERA SUSTATZEARI BURUZKO JARRERAK ZONALDEKA (%)

	IPARRALDEA	B·A·M	LAPURDIKO BARNEALDEA	NAFARROA BEHEREA/ ZUBEROA
Oso aldekoa	11	8	12	21
Aldekoa	38	31	41	48
Ez aldekoa, ez aurkakoa	39	46	35	27
Aurkakoa	12	15	12	4
Oso aurkakoa	1	0	1	

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

EUSKARAREN ERABILERA SUSTATZEARI BURUZKO JARRERAK ZONALDEKA (%)

Oharra: zirkuluen tamaina zonalde bakoitzeko biztanleriaren araberakoa da.

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Atal honetan euskaldunek (elebidunek eta elebkarrek) egiten duten euskararen erabilera aztertuko da, kanpoan utziz bai elebidun hartzaileak, euskara erabiltzeko adinako maila ez duten neurrian, bai erdaldun elebakarrak. Horrenbestez, ondoren eskaintzen diren datuak euskaldunei buruzkoak dira soilik, beraz Iparraldeko biztanleriaren %26,4ari dagozkio.

Euskararen erabilera eremuka

Gurasoekin eta erabilera-esparrurik tradizionalenetan, euskaldunek euskara gehiago erabiltzen dute frantsesa baino, baina eremurik formalenetan frantsesa da erabiliena

Euskararen erabilera aztertzeko, ondoko eremuak hartu dira kontuan:

- Familia, hau da, amarekin, aitarekin, bikotekidearekin eta seme-alabekin egiten den erabilera, eta etxean egunero erabiltzen den hizkuntza.
- Gertuko komunitatea, hots, lagunekin, lankideekin, erosketak egiteko gehien erabiltzen diren dendetako saltzaileekin, merkatuan eta apaizarekin egiten den erabilera.
- Erabilera-eremurik formalenak, hau da, bankua, udala, seme-alaben irakasleak eta osasun-zerbitzuak.

Irudian ikus daitekeenez, euskararen erabileran gorabehera handiak daude eremu batetik bestera, bai eta eremu beraren barruan ere.

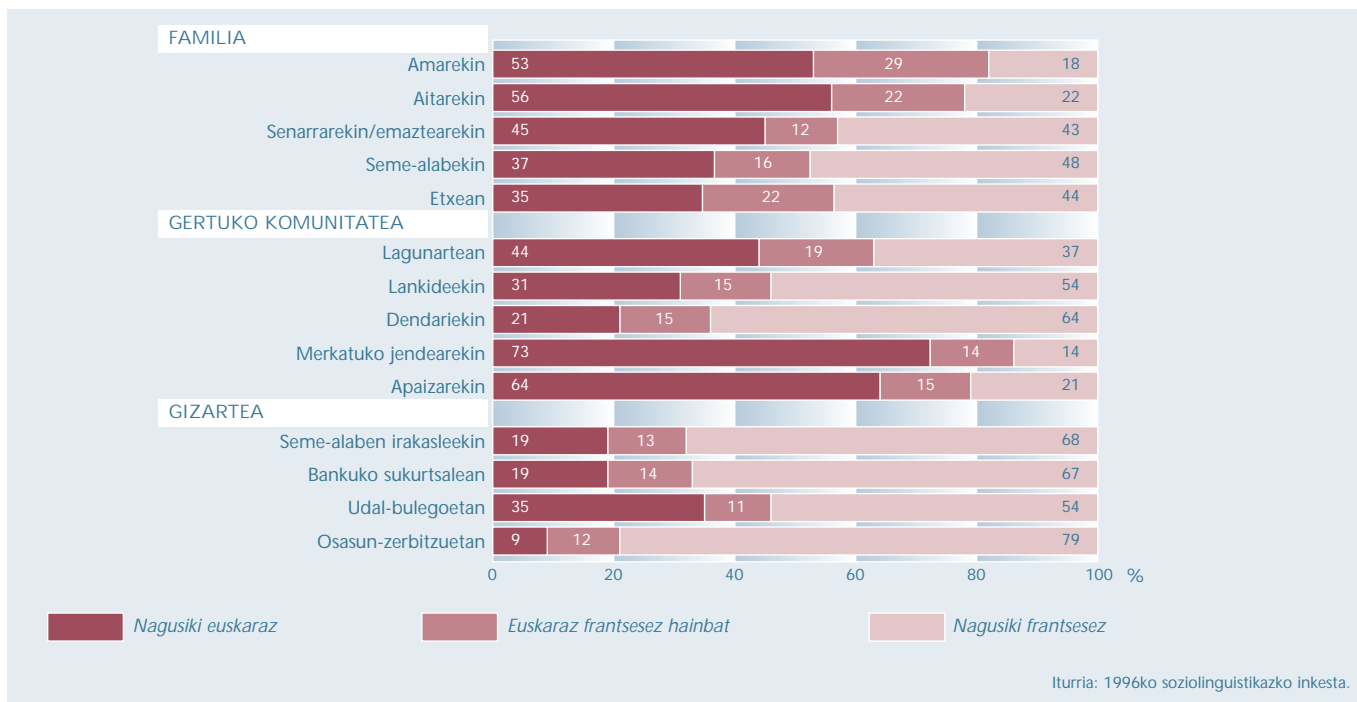
Familian, gurasoekin euskara gehiago erabiltzen da frantsesa baino, euskaldunen erdiak baino gehiagok batez ere euskaraz hitz egiten baitu haiekin eta laurdenak euskaraz zein frantsesez. Senarrarekin edo emaztearekin, aldiz, paretsu erabiltzen dira hizkuntza biak, %45ek euskaraz hitz egiten baitute eta %43k frantsesez. Eta seme-alabekin frantsesaren erabilera handiagoa da (%48) euskararena baino (%37). Hau da, familian euskara atzeraka doa, Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroan ez bezala. Inkestatutako euskaldunen etxebizitzetatik %35etan

euskara da egunero erabiltzen den hizkuntza, %22tan berdintsu erabiltzen dira bi hizkuntzak eta gainontzeko %44etan frantsesa da erabiliena.

Gertuko komunitatean, euskara nagusi da erabilera-eremurik tradizionalenetan: euskaldunetik %73k batez ere euskaraz hitz egiten dute merkatuan eta %64k apaizarekin; bestalde, lagunekin gehiago erabiltzen da euskara (%44) frantsesa baino (%37), baina lankideekin harremanetan (%54) eta gehien erabilitako dendetako saltzaileekin (%64) frantsesa da hizkuntzarik erabiliena.

Azkenik, frantsesa da hizkuntzarik erabiliena eremurik formalenetan, baina euskaraz ere dextente hitz egiten da. Izan ere, euskaldunetatik %31k euskaraz hitz egiten dute udal funtzionarioekin, %20k inguruk bankuetako langileekin eta seme-alaben irakasleekin, eta %9k osasun-zerbitzuetako pertsonalarekin. Gainera, %10ek baino zertxobait gehiagok bi hizkuntzak erabiltzen ditu eremu formal horietan.

EUSKARAREN ERABILERA EREMUKA. IPARRALDEA (%) (Euskaldunak, 1996)

Euskararen erabileran alde handiak daude zonalde batetik bestera:

- **B·A·Men**, euskara da hizkuntzarik erabiliena gurasoekin, baina familiako gainerako kideekin gehiago erabiltzen da frantsesa. Eta familiaratik kanpo, frantsesez hitz egiten da batez ere.
- **Lapurdiko barnealdean**, euskararen erabilera Iparralde osoari buruz esan denaren antzekoa da.
- Eta **Nafarroa Beherean eta Zuberoan**, nagusiki euskaraz hitz egiten da familian eta erabilera-eremurik tradizionalenetan (merkatuan eta apaizarekin), euskara frantsesa baino gehiago erabiltzen da lagunekin eta lankideekin, baita udal funtzionarioekin ere, baina gainerako eremu formaletan nagusi da argi eta garbi frantsesaren erabilera.

Euskal Herriko beste bi erkidegoekin konparatuz gero, Iparraldeko euskaldunek dexente gutxiago erabiltzen dute euskara Euskal Autonomia Erkidegokoek eta Nafarroakoek baino: familian, gurasoekin antzera erabiltzen da euskara, gutxiago senarrarekin edo emaztearekin, eta askoz gutxiago seme-alabekin; eta familiaratik kanpo, berdina erabiltzen da erabilera-eremu tradizionalenetan (merkatuan eta apaizarekin), gutxiago lagunekin, eta dexente gutxiago lankideekin eta erabilera-eremurik formalenetan (udalean, bankuetan, seme-alaben irakasleekin eta osasun-zerbitzuetan).

Euskararen erabileran eragiten duten faktoreak

Euskararen erabileran, norberaren harreman-sareko euskaldunen dentsitatea eta hizkuntza-gaitasun erlatiboa dira funtsezko faktoreak

Euskararen erabileran eragina duten faktoreak aztertzean, etxeko, laneko eta lagunekiko erabilera erreferentziatzen hartuz, euskararen erabileran eragina duten faktore nagusiak bi hauek dira:

- Bata, sozio-estrukturala, hau da, harreman-sareko euskaldunen dentsitatea, oso zerikusi handia duena esparru soziolinguistikoarekin.
- Bestea, psikolinguistikoa, hau da, hizkuntza-gaitasun erlatiboa, edo, bestela esanda, euskaraz edo frantsesez moldatzeko erraztasun handiagoa ala txikiagoa, ama hizkuntzarekin zerikusi handia duena.

Euskararen erabilerak eta harreman-sareko euskaldunen dentsitateak duten koerlazioa 0,73koa da etxeko erabileran, 0,68koa lagunekin eta 0,81ekoa lanean; aldiz, hizkuntza-gaitasun erlatiboarekiko koerlazioa 0,56koa da etxeko erabileran, 0,71ekoa lagunekin eta 0,43koa lanean. Hau da, koerlazioak oso handiak dira eta harreman-sareko euskaldunen dentsitatea da faktore nagusia, lagunarteko euskararen erabileran izan ezik, esparru honetan bi faktoreek antzeko garrantzia baitute.

Beste faktore batzuk ere, adina eta euskararen erabilera bultzatzeari buruzko jarrera esaterako, loturik daude erabilerarekin, baina askoz neurri txikiagoan. Koerlazioak gutxi gorabehera

0,20 ingurukoak dira, lagunekin izan ezik, eremu horretan adinarekiko koerlazioa 0,45eraino igotzen baita. Dena den, koerlazio horiek dexente txikiagoak dira harreman-sarearen eta hizkuntza-gaitasun erlatiboaren eragina ezeztatzen denean. Edo, bestela esanda, harreman-sareko euskaldunen dentsitatea eta hizkuntza-gaitasun erlatiboa berdintsu mantentzen direnean, euskararen erabileran ez dago aldaketa handirik adinaren arabera edo euskararen erabilera suspertzeari buruzko jarreraren arabera.

Irudiak etxeko, lagunekiko eta laneko erabileraren batez besteko balioak azaltzen ditu, harreman-sareko euskaldunen dentsitatearen arabera. Bertan argi ikus daiteke euskaldunen dentsitateak eragin erabakigarria duela euskararen erabileran.

Etxean, lagunartean edo lantokian denek euskaraz dakitenean, euskaraz hitz egiten da batez ere. Baina nahikoa da norbaitek euskaraz ez jakitea etxean nagusiki frantsesez hitz egin dadin, eta lagunartean eta lantokian bi hizkuntzak erabil daitezten. Hortaz, familian kideetako batek euskaraz ez jakitea nahikoa da euskaraz ez hitz egiteko, baina ez hainbeste lagunartean eta lantokian.

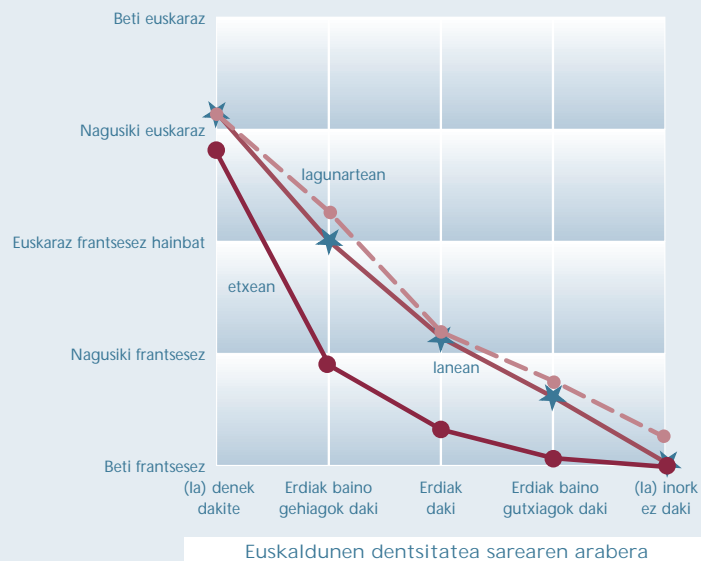
Zalantzarik gabe esan daiteke norberaren harreman-sareko euskaldunen dentsitatean gutxieneko maila edo atalasea dagoela. Gutxieneko maila horren azpitik ez da euskararen erabilera bermatzen. Familian, maila hori oso argia da: denek jakin behar dute euskaraz, nahikoa baita batek ez jakitea erabilera nabarmen gutxitzeko. Lagunartean eta lantokian beharbada ez da ezinbestekoa denek euskaraz jakitea, erabilera hori ziurtatzeko, baina bai ordea gehienek jakitea.

Eta erabileraren bigarren faktore eragingarriari (hots, hizkuntza-gaitasun erlatiboari) dagokionez, irudian ikus daitekeen bezala:

- euskaraz hobeki moldatzen diren euskaldunek ia beti hitz egiten dute euskaraz lagunekin, baina ez hainbeste etxean eta lantokian;
- bi hizkuntzetan berdintsu moldatzen direnek euskaraz zein frantsesez hitz egiten dute hiru alorretan;
- eta frantsesez hobeki moldatzen diren euskaldunek, ordea, frantsesa erabiltzen dute batez ere.

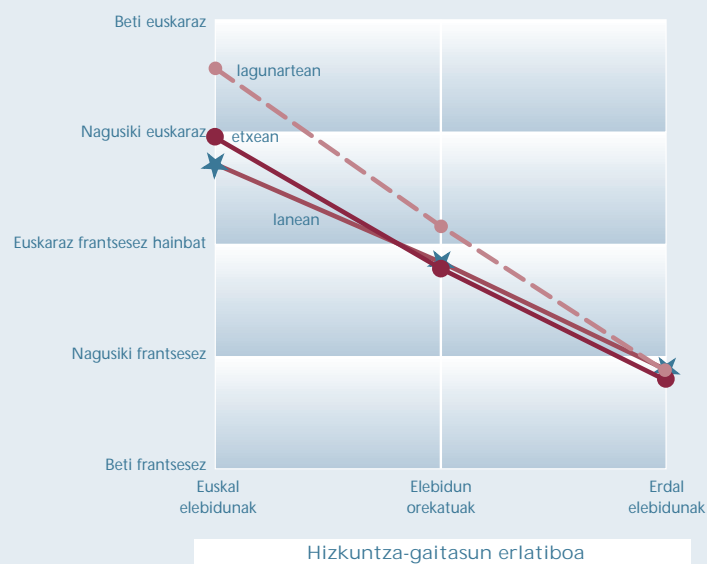
Halaber, irudiak erakusten du lagunekiko erabileran hizkuntza-gaitasun erlatiboak duen garrantzia familian eta lantokian baino handiagoa dela.

HIZKUNTZAREN ERABILERA EUSKALDUNEN DENTSITATEAREN ARABERA. IPARRALDEA (Euskaldunak, 1996)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

HIZKUNTZAREN ERABILERA HIZKUNTZA-GAITASUN ERLATIBOAREN ARABERA. IPARRALDEA (Euskaldunak, 1996)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Euskararen erabilera adinaren arabera

Euskararen erabileran oso beherakada handia dago 50 urte baino gutxiagokoen artean

Lehenago aztertu diren hiru alorretatik (familia, lagunartea eta lantokia), lagunartea da egokiena adinaren arabera erabilera aztertzeko, pertsona gehienek adin bereko edo beretsuko lagunak izaten dituztelako; aldiz, etxean edo lantokian belaunaldi desberdinetako pertsonak bizi dira normalean.

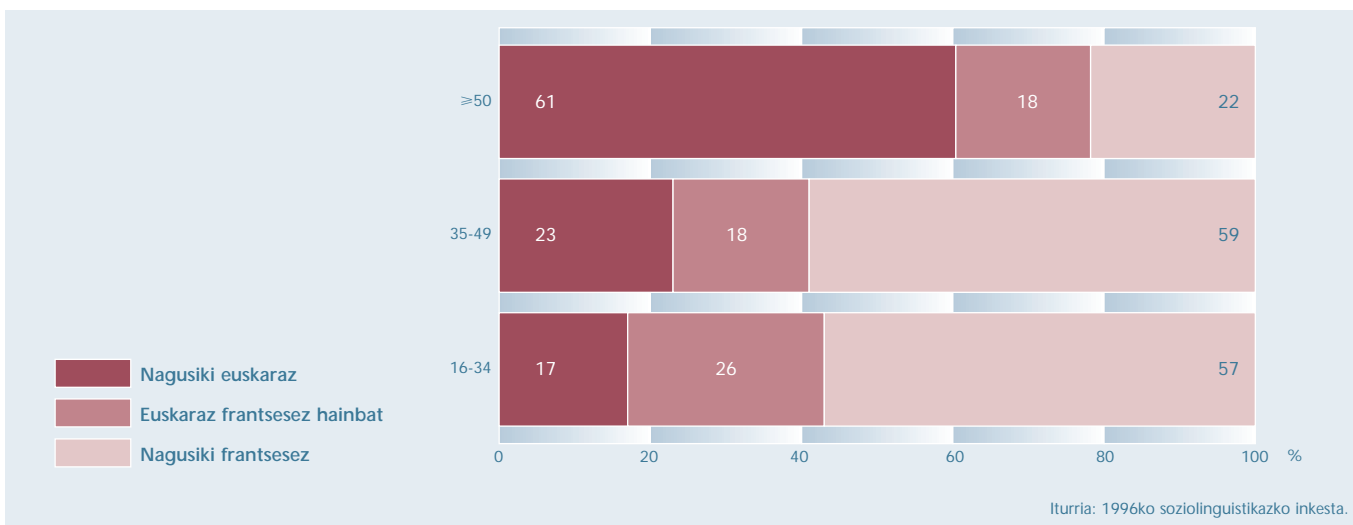
Horregatik, lehenik eta behin eta sakonkiago lagunarteko euskararen erabilera aztertu da adinaren arabera.

a) Lagunarteko erabilera

50 urte edo gehiagoko euskaldun gehienek (%61) nagusiki euskaraz hitz egiten dute lagunekin, baina kontrakoa gertatzen da gazteagoen artean; izan ere, horietako gehienek (%58) nagusiki frantsesez hitz egiten dute lagunekin, eta bostetik batek (%20 inguru) baino ez du nagusiki euskaraz hitz egiten.

Euskararen erabileran 50 urteen inguruan dagoen beherakada handiaren ondoren, gazteagoen artean erabilera egonkortsu egiten da, ez baitago alde handirik 35 eta 49 urte bitartekoen (%23k nagusiki euskaraz hitz egiten dute lagunekin eta %18k bi hizkuntzak erabiltzen dituzte) eta 16 eta 34 urte bitarteko gazteen erabileran (azken hauen %17k euskaraz hitz egiten dute nagusiki eta %26k bi hizkuntzetan).

EUSKARAREN ERABILERA LAGUNARTEAN ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%)
(Euskaldunak, 1996)

Arrazoi argia du 50 urtetik beherako euskaldunen kasuan euskararen erabileran dagoen beherakada handi horrek: hots, adin horren azpitik lagunarteko euskaldunen dentsitatean ere beherakada handia dagoela, eta berdin gertatzen dela euskaraz frantsesez baino hobeto moldatzen diren euskaldunen proportzioarekin, ondoko bi irudietan ikus dezakegun bezala.

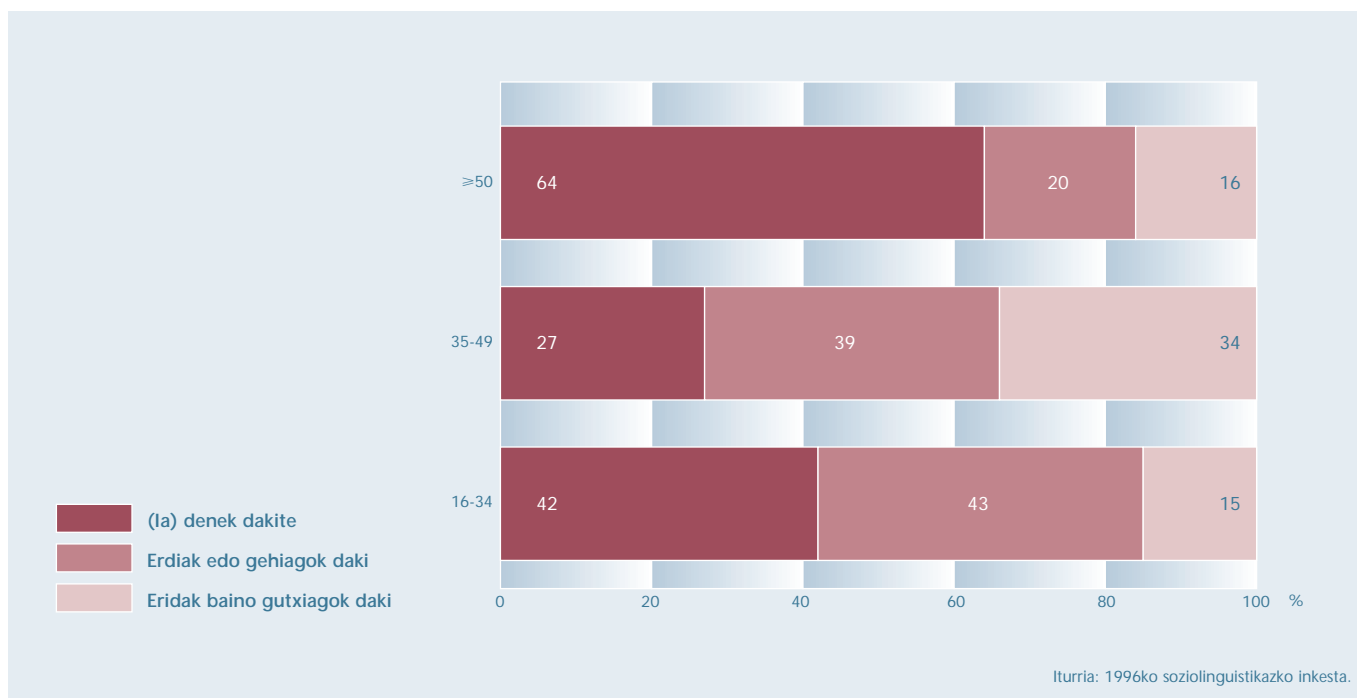
Bestalde, 16 eta 34 urte bitarteko euskaldunen erabileran aurreko belaunaldiaren aldean (hots, 35 eta 49 urte bitartekoen aldean) dagoen egonkortze horren azpian zera dago: lagunarteko harreman-sareko euskaldunen dentsitatea

handiagoa da gazte euskaldunen artean, oso talde txikia baitira beren belaunaldian. Gainera, euskaldunak nagusi diren tokietan bizi dira.

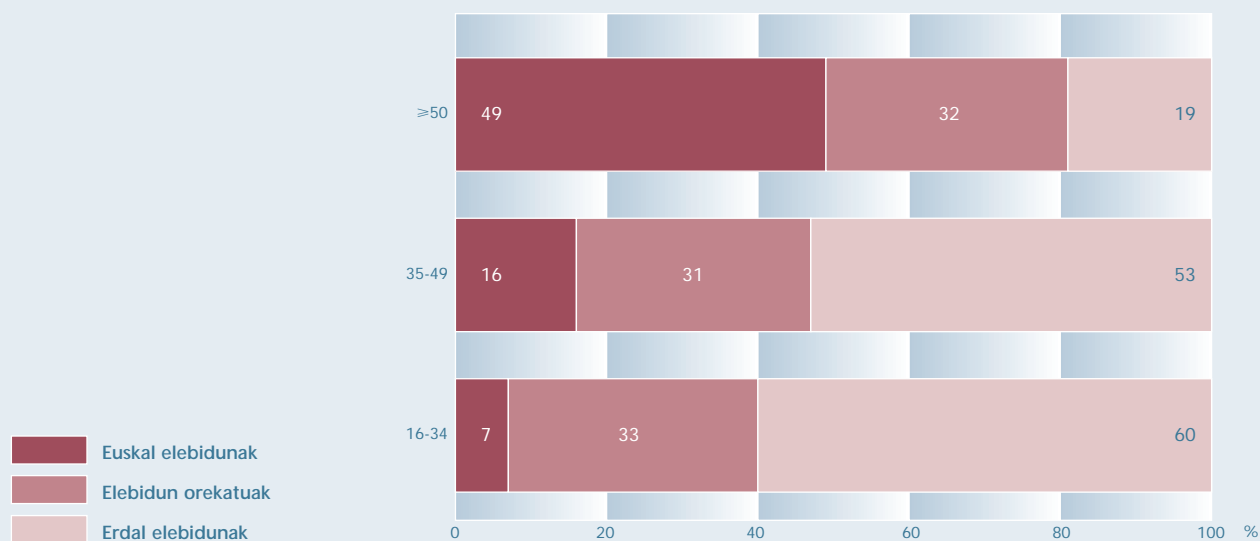
Hala ere, gazteenen lagun-sareko euskaldunen dentsitatearen hobekuntza horrekin batera ez da gertatzen Euskal Autonomia Erkidegoan ikusi den bezalako igoerarik euskararen erabileran, Iparraldean kontrako bidean sartuta baitago.

Izan ere, Euskal Autonomia Erkidegoan hobekuntza handia gertatzen ari da gazteenen artean jakite-mailari dagokionez, eta erabileran bera ere goraka doa, baita toki erdaldunetan ere. Alderantziz, Iparraldean asko jaisten ari da euskara ondo dakiten gazteen proportzioa, eta hauek gero eta "itxiago" daude tokirik euskaldunenetan. Hala eta guztiz ere, euskararen erabilerak ez du gora egiten haien artean.

EUSKARAREN EZAGUTZA LAGUNARTEAN ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%) (Euskaldunak, 1996)

HIZKUNTZA-GAITASUN ERLATIBOA LAGUNARTEAN ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%) (Euskaldunak, 1996)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

b) Etxeko erabilera

Familian adinaren arabera euskara zein mailatan erabiltzen den aztertzeke orduan, eragin nabarmeneko zertzelada bat izan behar da kontuan: alegia, inkestatuaren adinak ez duela islatzen bere etxebizitzan bizi direnek dutena, etxe berean belaunaldi desberdineko pertsonak bizi baitira normalean. Nolanahi ere, badago halako erlazio bat pertsona inkestatuaren adinaren eta etxebizitzako batez besteko adinaren artean inkestatuak 30-35 urte baino gehiago dituenen, baina adin horren azpitik erlazio hori alderantzizkoa da, gazte gehienak gurasoekin bizi baitira.

Kontuan izan beharreko puntu hori esan eta gero, hurrengo orrialdeko irudian ikus daitekeenez, etxean, lagunartean bezala, euskararen erabilera asko gutxitu da inkestatuak 50 urte baino gutxiago dituenen. Izan ere, 50 urtetik gorako euskaldunen etxebizitza guztien erdian (%48) euskaraz hitz egiten dute nagusiki eta bostetik batean (%21) euskaraz eta frantsesez, baina 50 urte baino gutxiagoko euskaldunen etxe gehienetan (%60), aldiz, frantsesa da hizkuntzarik erabiliena.

50 urte baino gutxiagoko pertsonen etxeetan euskararen erabilera antzematen den jaitsiera handi hori azaltzeko, kontuan izan behar da adin horren azpitik askoz txikiagoak direla etxeko euskaldunen dentsitatea eta euskaraz frantsesez baino hobeto moldatzen diren

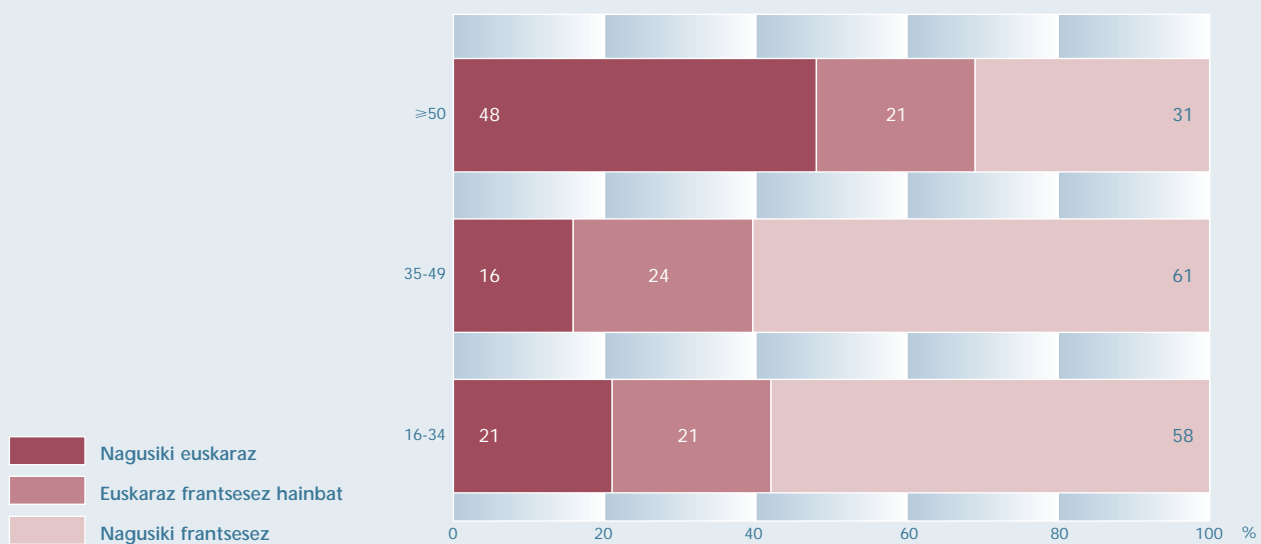
euskaldunen proportzioa, lagunekin gertatzen den bezalaxe.

Beherakada handi horren ostean, euskararen erabilera egonkortu egiten da 50 urte baino gutxiagoko euskaldunen etxeetan; horrela, 35 eta 49 urte bitarteko euskaldunen etxeko erabileratik 16 eta 34 urte bitarteko gazteen erabilerara ia ez dago alderik: lehendabizikoen kasuan,

etxeetatik %16an euskaraz hitz egiten da nagusiki, eta %24an bi hizkuntzak erabiltzen dira; eta bigarrenen kasuan, %21ean euskaraz hitz egiten da nagusiki eta beste %21ean bi hizkuntzak erabiltzen dira.

Dena dela, 35 eta 49 urte bitartekoen etxeen aldean 16 eta 34 urte bitartekoen etxeetako erabileran antzemandako egonkortze hori egiazkoa baino areago itxurazkoa da, gazteek gurasoekin bizitzen jarraitzen dutelako gertatzen baita.

EUSKARAREN ERABILERA ETXEAN ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%) (Euskaldunak, 1996)

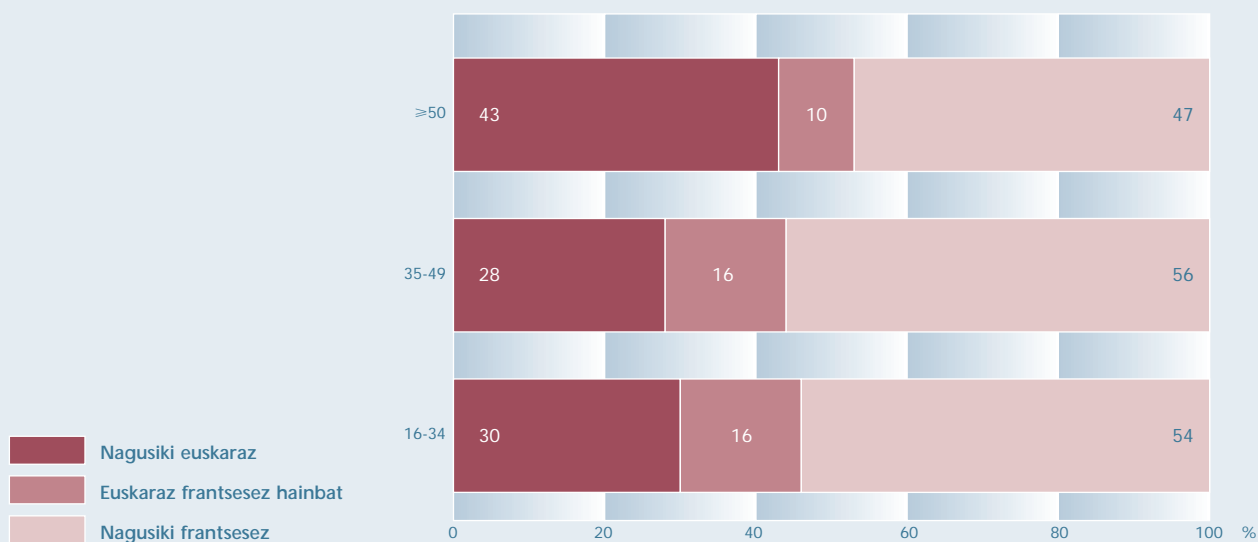
Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

c) Laneko erabilera

Bukatzeko, gaingiroki ikusiko da euskara nola erabiltzen den lankideekin inkestatuaren adinaren arabera. Dena dela, ezer baino lehen esan dezagun halako distortsioa egon daitekeela gure azterketan, familiarekin gertatzen den bezala, lankideak belaunaldi desberdinekoak izan daitezkeelako.

Irudian ikus daitekeen bezala, lankideen arteko harremanetan ere euskararen erabileran beherakada handia dago inkestatuak 50 urte baino gutxiago dituenean; dena dela, beherakada hori txikiagoa da familian eta lagunartean baino, lantokiaren kasuan abiapuntua hain altua ez delako eta, orobat, lankideen arteko adin-desberdintasuna handiagoa delako. Horrela, 50 urte edo gehiagoko euskaldunetatik %43 nagusiki euskaraz mintzatzen dira lankideekin, eta portzentaia hori %28raino jaisten da 35 eta 49 urte bitartekoen artean; aldiz, %30ean geratzen da 16 eta 34 urte bitarteko gazteen artean.

EUSKARAREN ERABILERA LANKIDEEN ARTEAN ADINAREN ARABERA. IPARRALDEA (%) (Euskaldunak, 1996)

Iturria: 1996ko soziolinguistikazko inkesta.

Iparraldean lehen hizkuntza euskara soilik izan dutenen proportzioa etengabe gutxitzen da adinean jaitsi ahala, hasi 64 urtetik gorakoan %38tik eta 16 eta 24 urte bitartekoan %11ra arte. Erabateko beherakada hori nolabait arindu egiten da lehen hizkuntza euskara eta frantsesa izan dituztenen portzentaiaren igoerarekin (adineko pertsonen %2tik gazteenen %10era). Lehen hizkuntza euskara Iparraldeko hiru zonaldeetan doa atzeraka.

Iparraldean, gurasoek seme-alabei euskara transmititzean galera garrantzitsuak izan dira (%17koa aitak eta amak euskara zekitenean eta %79koa gurasoetako batek bakarrik zekienean). 16 eta 35 urte bitarteko gazteen (hau da, 60ko eta 70eko hamarkadetan jaiotakoan) euskararen transmisioa aztertzean, galera hori handiagoa izan dela ikusten da (%39koa eta %75ekoa hurrenez hurren). Azkenik, galdeketa inkestatu diren pertsonen seme-alaben lehen hizkuntzari buruzko

informazioa dagoenez gero, esan dezakegu gaur egun euskararen galera, zertxobait txikiagoa den arren, oso handia dela oraindik 16 urtetik beherakoan artean (%24koa eta %56koa hurrenez hurren).

Euskara galdu dutenak (13.000) ikasi dutenak (2.200) baino sei aldiz gehiago dira. Euskarak adinaren arabera izan dituen galerak aztertzean, garbi ikusten da galera horiek handiagoak direla adinean jaitsi ahala. Hori are azpimarragarriagoa da kontuan hartzen badugu gazteek helduek baino askoz proportzio txikiagoan izan dutela lehen hizkuntza euskara. Bestalde, irabaziak oso txikiak dira adin-talde guztietan, batez ere gazteenen kasuan. Irabazi horietatik erdia 35 eta 49 urte bitartekoan artean gertatzen da.

Iparraldeko biztanle guztien arteko lautik bat (%25,7) elebiduna da, hamarretik bat (%9,3) elebidun hartzailea, eta hirutik bi (%64,2) erdaldun elebakarra.

Hizkuntza-gaitasunean desberdintasun handiak daude zonalde batetik bestera. B·A·Men biztanle gehienak (%87) eta Lapurdiko barnealdean erdiak baino gehiago (%55) erdaldun elebakarrak dira. Aldiz, Nafarroa Behereko eta Zuberoako gehiengoak (%61,4) elebiduna

da. Iparraldeko 54.700 elebidunak honela banaturik daude: 8.400 (%15,3) B·A·Men, 26.800 (%49,1) Lapurdiko barnealdean eta 19.500 (%35,6) Nafarroa Beherean eta Zuberoan.

Iparraldean euskara etengabe doa atzeraka, eta bereziki 16-34 urte bitarteko gazteen artean. Adinean jaisten den neurrian antzematen den euskararen beherakada handi hori Iparraldeko hiru zonaldeetan gertatzen bada ere, are indartsuagoa da euskara zabalduen dagoen zonaldeetan: Lapurdiko barnealdean batetik, eta Nafarroa Beherean eta Zuberoan, bestetik.

Inkestatu ditugun pertsonen seme-alabei buruzko informazioaren argitan, badirudi 16 urtetik beherakoen artean euskara apur bat berreskuratzen ari dela B·A·Men eta Lapurdiko barnealdean, elebidunen igoera 2 puntutik 4ra bitartekoa izan baitaiteke. Nafarroa Beherean eta Zuberoan, ordea, portzentaiak beherantz jarraitzen du, baina indar gutxiagorekin, eta baliteke behea jotzen ari izatea (elebidunen portzentaia %30 baino zertxobait beherago egon daiteke).

Nahiz eta egia izan 16 urte baino gutxiagoko gazteen artean euskararen beherakada mantsotu egin dela, eta nolabait berreskuratzen ere ari dela, oraingo egoera hain larria izanik, galdutakoa berreskuratzeko neurririk berehala hartzen ez bada, euskara giro eta alor are mugatuagoetara murriztuta geratuko da eta etorkizun ez oso urrunean galtzeko arriskua izango du.

Hizkuntza-gaitasun erlatiboari dagokionez, adinean jaitsi ahala, nabarmen egiten du gora frantsesez hobeki moldatzen diren elebidunen proportzioak eta neurri berean behera hobeki euskaraz moldatzen direnenak, gazteenen kasuan ia desagertu arte.

Hiritarren erdia ados dago euskararen ikaskuntza eta erabilera bultzatzearen aldeko neurriak hartzearekin eta zortzitik bat baino ez dago horren aurka. Hainbat hamarkadatan euskarak atzera nabarmen egin ondoren, gizarteko hainbat sektoretan aldeko neurriak hartzeko eskaria sortzen ari da, orain arte galdutakoa berandu izan baino lehen berreskuratzeko.

Gurasoeekin eta erabilera-esparrurik tradizionalenetan, Iparraldeko euskaldunek euskara gehiago erabiltzen dute frantsesa baino, baina eremurik formalenetan frantsesa da erabiliena.

50 urte edo gehiagoko euskaldun gehienek (%61) nagusiki euskaraz hitz egiten dute lagunekin, baina kontrakoa gertatzen da adin hori baino gutxiagokoen artean; izan ere, horietako gehienek (%58) nagusiki frantsesez hitz egiten dute lagunekin, eta bostetik batek (%20 inguru) baino ez du nagusiki euskaraz hitz egiten.

Arrazoi argia du 50 urte baino gutxiagoko euskaldunen kasuan lagunarteko euskararen erabileran dagoen beherakada handi horrek: adin horren azpitik lagunarteko euskaldunen dentsitatean ere beherakada handia dago, eta gauza bera gertatzen da euskaraz frantsesez baino hobeto moldatzen diren euskaldunen proportzioarekin.

Etxean, lagunartean bezala, euskararen erabilera asko gutxitu da inkestatuak 50 urte baino gutxiago dituenetan. Izan ere, 50 urtetik gorako euskaldunen etxebizitza guztien erdian (%48) euskaraz hitz egiten dute nagusiki eta bostetik batean (%21) euskaraz eta frantsesez, baina 50 urte baino gutxiagoko euskaldunen etxe gehienetan (%60) frantsesa da hizkuntzarik erabiliena.